

شرح قصيدة لامية ورسالة اخرى في القنوق
على

أما

٤١٨٤

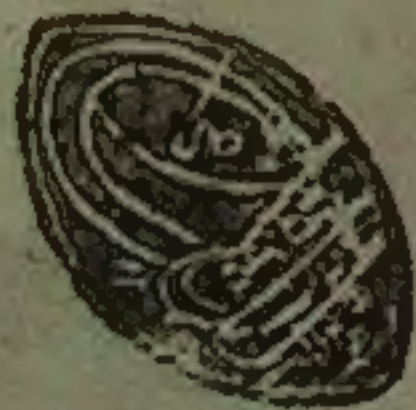
I.

١١٥

١١٥

شرح رساله لایبیه مع رساله اخری

II

٢١٨٤

شرح قصيد الاميرة في التصوف
ورسالة في التصوف

معدود وصف من الشيخ محمد بن طاهر
مالك الحرم الحرم الشريف
السيد العارم محمود بن
لمن خال واجل
جلد امه ملكه الامجد
احمد بن
الحرمين
عمر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله ولله الحمد له محمد المجمع في جميع مجامع
حمد لا يحصر في حد ولا في عدد ولا في مال ولا في
وجد والصلوة على أكمل رسول وعبد
المصطفى لاجلته جمع المصطفى والوديع معدنون المدة
ومحمد قلم الف القدر والمصطفى لاجلته
جمع جمع المصطفى والحمد جامع جوامع الحكم
الالهية الفرد وفاتح فواتح الحكم الكمال
والحمد وخاتم فواين نبوة الشريعة بتفريع

الويعد والوعد والقبول والرد والاقبال
والصدق وعلى الله واليمن بيش وعترته
رافعي الوية الحمد وناصي رايات المجد في القوا
والنجد وعلى ورثة الكاملين المكملين واخوانه
الواصلين الموصلين **اما بعد**
فان الغراء اللامية قريض لنا في تحريض المشغولين
على سلوك الطريق وتحريض المستعدين من اصول
التحقيق يحضون على قواين التسلية وينظرون
على موازين التخليك كامل في الاشارة
الى حقائق الهداية والسلوك شامل لفضا
نقى الشبه والشكوك نافع للعالم العال

لمضمونه من الرعايا والملوك في فريضة الله
في صحة تقيتها وبقيمة العصر في حسن ترتيبها
وترسيمها فاجبت ان اجعل لاختواننا ^{الذين}
من العجم زوايد من فوايد ما وقلويد من فوايد ما
فشرحت مشكلاتها وترجمتها واوضحته
معضلاتها ونظمته فانظم لي فحوى كل بيت
عني في بيت فارسي على ما كان عليه
من روى وخدمت به حضرت المحدث المحدث
الا عظم والصاحب المعظم مالك خالك
الجود والكرم سالك مسالك العلي على النج
الاقوم الامم ولي الايادي والاحسان

والنعم ملاذ العالم مرتلي الا فاضلنا شر
الاحسان والفواضل كيف المفاخر
والمكارم والفضائل محرز حامدا لاوا
والاوايل صدر الدنيا والدين قطب
الاسلام والمسلمين ملجأ الملوك والسلاطين
صاحب ديوان الممالك في العالمين اخذ
عبد الرزاق الخالدي ادام الله ايامه
واقام اعلاه وقرن بالتمكين الشامخ
النج في المرام سنيه واعوامه وساعده
لساعده الاسد فجعل يده في العليا وكلنه
اعدائه في السفلى وحل له العقد والعري

و عقد جلد بالعروة الوثقى و بلغه من آماله
الغاية القصوى و شد بایدی تابیده از
و قوی بالنصر و التکلیف طهره و شرح بنور
هدایت صدره و اطلع من مشارق فیض فضل
شمسه و بدن محمد و آل چون بخت تنبیه
آن مخدوم ممکن از غایب غایب
اموال و کف و لطایف بدایع طواف
تقدیم می داشتند و توصل به اهل فضل
بفضیلتی و توصل به صاحب صنعتی
بصنعتی در خور ممت قدر استقامت
خوبش پیش نبود و معلوم و محفقت که

مرجه ازین قبیل پیش کش آن حضرت کند
دون اسحق خدمت باشد و اگر چه او
مخدوم اعوان الله نصره و اعلی امره نلفی به
کمرش پیشتر فرماید منسوب بمکارم خلا
و مضاف بحسن شجایل و طیب اعراق او
باشد چه دنیا مرجه در دست نظر عارفانه
مخدوم قدری ندارد دجانک ابو زید
بسطامی رحمه الله علیه فرمود لو ان العرش
و ما حواه فی زاویه من زوايا قلب
العارف ما احسن به بدین سبب این
ضعیف را غیرت درویشانه بران

حل کرد که وضع پیش کش خویش
نه از آن بنظر سازد و چون بهترین
ذخیره که از باب ذخایر و اصحاب
بزرگی و مفاخر غایت سمیت
و نهایت نیت بر آن بکارند دعای
صالح مستجاب شای فایح مستطاب
که بر صفحات روزگار پدیدار ماند
خواستم که کلمات این قصیده غزلی
که معذوبه الفاظها و علو عبارتها
ورقها و متانت اشارتها و معانیها
پن دقتا مشتمل بر اتمات علوم

تحقیق و کلیات اصول و اصول و سلوک
طیقت بنام آن مخدوم بیکانه باشد که
منبع منبع مفاخر و مکارم و حضرت عالمش
مرتفع مربع اکرام و اکابرست تا ذکر
نام نیک و سیرت ستوده و صیت عدل
و فضل و بزرگی و اخلاق پسندیده او که
طیب نشر آن مشام عالمیانرا معطر
کرد اینده است و انتشار آن در اقطار
موجب طبع ذکر حاتم طی کشنده علی مرور
الزمان و مرور احوالشان و اختلاف زمان
و مکان بر اذهان همگان جلوه دهد و این

معنی مستدعی دوام ادعیه صالحه او گردد
و مقتضی خلود ذکر و شکر او شود باید که
چون بمطالعه اشرف علماء و فضلا و عارفان
و محققان اهل حق مشرف گردد
و باستماع اسماء اعلیاء اهل کمال مشفقت
شود بحسن عبارت و علوم معانی
و بیان که در الفاظ و معانی و ترکیب
و ترتیب مبانی آن بالعرض لازم داشته
باشد از استکمالی جوهر انوار و استجلای
زواجر اسرار و علوم که در باطن معانی
و مطایف فحای آن مودع و مضمین است

۶
مشغول نگردند که در این معانی که ثبت
مبانی دارد انوار رحمانی و اسرار جانی
و واردات روحانی نهانی مست
که سعادات و بهمانی و سیادات
ربانی بدان منوط است و بحقیق و تحقیق
آن مربوط و الله ولی التوفیق و الهدایة
الی سواء طریق التحقيق و هو بکل خیر
و احسان مدبر و حقیق قال العبد الفقیر
الی الله مؤید بن محمود بن صاعد بن محمد الصوفی
صلی الله و استصلی له و سلم له باله
و حاله انشأت هذه القصيدة مجاباً

لنفسی و داعیاً لما الی حضرت قدسی
و حضرت انسی و لكل طالب للتحقی طلبی
من نوعی و جنسی و الله تعالی یقول الحق
و یمهدی السبیل و الحمد لله اولاً و آخراً
و الصلوة علی خاتم الرسل و اخوانه و آل
و صحب باطناً و ظاهراً . . .
لَا یَجْلِسُ ثَغْرِ الْمَاءِ وَلَا الْمَالِ
و لَا یُسْرِدُ ذَوِی التَّحْقِیقِ اَقْلَالِ
نَهْ خَیْلٍ سَوْدَ کُنْدِ اَهْلِ خَیْلِ رَاوَنَ مَالِ
نَهْ نِزْ صَاحِبِ حَقِّ رَا زِیَانِ کُنْدِ اَقْلَالِ
یَا مَنْ تَسَامَى بِاَثْوَابِ لَقِیْثِ

اسمانی الیوم من بر و یک اسمال
بحامهای نو خود سمو جای مجوس
که بهر تن منراران حلالیمین اسمال
خام تختال پی تویی هواک و کم
تختال و الدنر مختال و مختال
دین لباس هوا جند جند کجرامی
فریب و چله مکن بازمانه مختال
و من یسرق فی الدینا عسرامی
جمع مال علی الدنر مختال
ایا بنفرتو جمعیت تو کم کشته
نجمع مال همه سر مولع مختال

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بَابُ بَابِ الْقِيَامَةِ مِنَ الرِّيحِ تَهْفَأُ
رِزْكَ شَيْءٍ أَرْجُوهُ دَارِي أَرْضِيَا
لَيْسَ بَادِفُورِيذَانِ مِمَّ جُورِمَالِ
وَأَنْ تَجْعَلَ مِنَ الْأَمْوَالِ الْكَبِيرِ
جِبَالَهَا بِهَا لَا يَدُ زَلْزَالِ
وَكُرْبُزْكَتْ أَرْكُوهُ كَرْدِ مَالِ
بَعِثْ كَهْفُ دَكْنَدُ كُوهِ رَا بِلِي زَلْزَالِ
وَأَنْ تَجْعَلَ أَهْلَ الْأَرْضِ عِنْدَكَ لَا
تَغْفِرُ فَالْكَأَلِ عَنْ جَوْلِيكَ نِشْ
وَكُرْ كَهْرُ تَوْجِهَانِ تَجْعَلَ شَدِّ مَشْهُومُورِ

که عاقبت همه بر کرد و از تو هیچ نماند
و رَأْسُ مَالِكَ عَمْرٍاءُ كَثْرًا
فَانْظُرْ لِمَا أَنْتَ فِيمَا بَعْدَ فَعَالِ
زَعْمُ كَثْرَةِ سِرْمَايَةٍ كَرْدُهُ ضَايِعِ
كُنُونِ نَكْرَةٍ كَهْ أَرْبَابِ بِنِجْ سَانِ كُنِي تَوْ فَعَالِ
مِنْ نَالٍ فِي أَلَمٍ مَاءٍ فَاسْرِقَةٍ
وَأَلْ مِنْهُ لَالٍ عَنِّيهِ أَلَالِ
جَوَابِ حَاصِلِ خَوْدِ رَا كَسِي بِرِيْزِ دِ بِنِ
بِي سَرَابِ دَوْدِ كِي خَوْدِ شَرَابِ زَلَالِ
أَلْ أَوَّلِ خَوِشَاوَنْدِ سَنَ أَلْ بِمَعْنَى رَجْعِ
وَأَنْصَرِفِ أَلْ آخِرِينَ وَاقْبَلُهُ بِمَعْنَى سَرَابِ

باشد یعنی اگر کسی سر حاصل را تلف کند
بعد از آن در دلی سرب دنیا بطلب شراب
سرو را از سرب غور دود سرب
اورا بفرسید و از تشنگی بپلاک گردد
تشیه دنیا و کمالات فانی سرب عظیم منبت
والله اعلم
والمؤمنون آمل آمل تباعده
و قد دنت بالاولی و بالآمال
امل اگر چه قوی دور می کند مردم
اجل بنزد وی آید همیشه با او جال
والرزق بآتی به فی الوقت رازقه

۹
مجد بها فی طریق الله لا المال
سرب آنچه بخشی نفس تو زان نفس تراست
تو در طریق خدا جود کن نفس و مال
ان تمهل النفس تمهل حق خالق
فاذر فلان حق امهال و امهال
مده مهمل که کند نفس حق حق مهمل
مهمل ترس که امهال حق بود امهال
التخذیر من علم التقابل و هو ان تعلم
العبد ان المجازاة علی افعال العبد
من قبل الحق انما یرتبه علی مقتضی
افعال العبد قال الله تعالی نسوا الله

فمنهم وقال الله تعالى نسوا الله فأنسوا
نفسهم والسالك المية الميمية تجب
عليه ان يقابل افعالها بالافعال
معه ويحذر عن وقوع الغفلة والامهال
والامهال فيسوء بذلك امهالا من قبل الحق
ما دارد نياك الامنزل و
وكلنا في اضياف وانزال
سرای دینی دون تو منسب و
که حمد ستیم اضياف در وی و انزال
لا تبين فيها ولا تعرفكم لا
یعنی بذاک فان الرکب اعجال

يُفْعَلُ في طلب الاجال اجمال
بوقت خوش رساند خدای روزی را
کفایتیست که در جست و جو کنی اجمال
ان القناعت كنز لانفا ذل
منها فانفق فنعمة الكنز و المال
درای کنج قناعت که کنج جاویدست
مجوی و زان بده و بخش کنج و مال بحال
ولا تمدن عینی را متقی حیا
الی اخیک اذا جاءته اموال
دو دیده حسد و آزار تو باز مکن
سوی برادر مؤمن جوایدش اموال

لو مال عنك من الامال اكثر
فلا تنال لان المال ميت
وراز تو میل کند مال و اکثر آمال
منال از آنک بود مال دایم سال
اوزار احوال مال بخوک
تمل فانک للاوزار حمال
وگر بسوی تو احوال مال میل کند
مکن تو میل که اوزار راشوی حمال
فانما سی اوزاق مستدرة
فلا یغرنک فی الاقدار مال
جو میست روزی نه کس مقدر و مقسوم

نکر که تا نرسد ترا دران مال
اجمل و اجمل لما تو لب من
کرم یا تیک لله فی الاجمال احوال
تمام کن جو کنی نیکویی بلطف و کرم
که با تو حق کند احسان خویش مهم بحال
و ما بدامک احوالاً و اعجب
من بعد ذلک امال فاتحان
در ابتدا جو نیکویی کنی و دیگر بار
در ان نمایی امال باشند انحال
و ما وضعف لمسکین تحت
احی لما و عن الله احوال

هر آنچه وضع کنی بحسب راجل سببی
بود حمایت مال و شوخی بسی احوال
فجد بما ملکت ایدیک من قشرب
بلا سوال و لایحز نک سوال
بنجش هر چه بدست آید ز مال بلا
سوال و هیچ مخور غم ز گشت سوال
فکل مال حواد القوم مستحب
و ابقو د مالیس سید عیه تسأل
که مال مرد جو اندر دهر تارا جستن
چه حاجتی بود با وجود وجود سوال
والنفس النفس ما جاد ابقو ادب

ذو اتی اصل و خنط و ایل و ایل شور کز انبو
باشد وصال هم نوعیست از درختان شور
باریک خشک اشارت میکند که ره کدر
سالك راه حق بسوی عالم قدس و ملکوت
بر وادی عالم طبیعت و هوا و نفس آواره
که در آن وادی درختان میوه دار روحا
و چشمه حیات جاودانی نیست و زمین
آن وادی شورستانست که از اختلاف
طبیایع و تنافر و تباین از کان و خوش
شور و شعبه فشته که ثمره ملائم مزاج
اعتدالی ندارد از آن زمین نروید و الی

خبت لا یخرج الا نکدا جدر عالم طبیعت
و هوا جو درخت رعونان و فضول
شهوان و ذابل اخلاق نروید که صور
آنها در عالم شهادت امثال اثل و ضال
● باشد بر حدز باش فافهم ●
و من جوابه الغیلان غایب
بالو اسلبین فان الغول بغنال
حوالی دره غولان مسکنند
دخیل را و بود غول دایما مغتال
غول دیو نیست که ره زور از راه اندازد
تا ممالک شود یعنی دران وادی که گذر است

۱۲
هر یکی از قوی و حقایق نفس و طبیعت و هوای
و خواص بهیست و سعیت و شیطنت و اخلاق
مذمومه غول است که سالک چون بآن برود
ماند از راه حق باز افتد لایما که سالک
دخیل باشد و از خود ره روی طلبد و مرشد
و مسلک محقق نیافت باشد فافهم
و دون مقصد کن بید لیسین بطبع
الا الرجال و مافی القوم رجال
و رای مقصد تو ای سابیایا با نهانست
کزان رجال تجا و زکندنی رجال
میان سالک و میان مقصد که حالست

و هو النحوق با حديته جمع الكمالات الالهية
والانسانية حرات عوالمست که
هر عالمی و مرتبه من حیث جابیتها بیا بنش
نی پایان و بی آب و بی آبادانها که
قطع و تجاوز آن غیر محول مردان راه که
شعواران علم و عمل اند نتواند کردن چه
اعتبار جابیت مراتب و عوالم موجب
ضلال و گمراهی ده روست از حق
قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
ان الله سبعين الف حجاب من نور
وظلمة لو كشفها لافقت سبحات وجهه

۱۴۰
در و بنا و عمارت مکن که عمر بدان
و فاینا بدستند ممرمان اعجال
عمران دنیا کلابجدی اذافش
افاکل و العمر ایضاً فی اخلال
ترا عمارت دنیا چه سود چون گردد
خواب و آفت عمر را بود اخلال
فنا دار فنا و اینست عالم فنا
قد کان قبلها حل و تر حال
در سرای فنا را که می کنی معشور
در بدست ازین پیش اقامت و تر حال
فرد من الزاد فیها للرحیل و لا

تَقِمْ فَقَدْ قَامَ قَوْمٌ فِيهِ نَزَالٌ
در روز از زیادت بکیر رحل
مشومقیم که رفتند عالمی نزال
و ان خط طریق است را کب
فی بطن و اد علیه الاثل و الضال
گذر که ره تو و اد است بش سوار
که شوره کن بود اینجا که جو پشه و ضال
اثل و ضال را بار و بر مفید نباشد
و در موضع خواب و مجاهل و مقابر رو بید
قال الله تعالی فی بیان تبدل عمار
سبا با خراب و بد لنا منم بحسنه خستین

ما در که بصره حجب ظلمانی مراتب
عوالم جسمانیست و حجب نورانی مراتب
عوالم عقول و نفوس و مجردات و این
حجب در راه سلسله ترتیب است
نه در راه وجه خاص که مخصوص است باهل خد

● فافهم تر شد ●

لهم نجایب اعمال شیر بهیم
سیر الهامیه ایضاع و ارقال
که بر نجایب اعمال ره روند و بود
لکی در ان روش ایضاع و که بود ارقال
ارقال و ایضاع دو نوع است از سیر

مخصوص بنیشت و سیری که با اعمال حساب
کنند نسبت بسیر شتر و سیری که بهمت
و عرفان نسبت بفرس ●
والعارفون هم الفوسان سیستم
لهم و صول و بعد الوصل ایصال
میان نشان می باشد عارفان فارس
که و اصلند و پس از وصل مستشان ایصال
معرفت عبارتست از علم بذوات
و حقایق مجردة عن صورها و نسبها
و اضافاتها و عارف کسی باشد
که بعلم و شهود ذات حق و هویت مخصوص

۱۶
رسیده باشد در حضرت احدیت و مجرد
و اطلاق و وصل و ایصال کنایت
از تعدی مراتب حجب طعنت و تحقق
بحقیقت احدیت جمع الای ذاتی شناخت
حقیقی لا غیر اگر بعد از شناخت ذات
مجرد و هویت غنی شود مراتب ذاتی
مع لوازمها شود کجین باشد و نقیص حاصل شود هم
ثم المحقق طیار بهمت
له علی الكل اشرف و اطلاق
محققیت که در سیر خویش طیارش
و را بدین همه اشرف باشد و اطلاق

چون معرفت بجمال رسد و حقایق را لایق
حیث تجرید نماید اند محسوس شود و او حق را
محسوس و محض تجرید و احدیست نباشد
بل که محیط بلوا از مهابت و نسبها و اضافات
کرد و با وجود شود مقام تجرید علم تحقیق
باشد و منمحق الیقین داند و در تحقیق حقایق
بحقیقت رسد و تحقیق آنست که محقق
آن شود که بدان محققست فافهم شد
والکاملون و هم اهل الرسوخ علی
ارائیک الغر و الاقبال اقبال
ولیک اهل رسوخه کاملان وجود

۱۶
که برارائیک اقبال و عزتند اقبال
بدانک مراتب معارف همه در علوم
نفی کثرت و تجرید و فساد و فنا
فنا و فانی و تحقیق علم با ثبات و بقا
و مراتب آن و معرفت مشتمل است
بر ایقان اصول و ابواب چند که هر که
بآن نرسد عارفی او را حقیقی نباشد و می
هنر الانبیا و آن عبارتست از ارتفاع
حجاب غفلت بغیر از حق از دل سالک
و چون انبیاة کصول توفیق و عنایت
حاصل شود انانیت نتیجه دهد و انانیت

رجوع باطن بنده است بسوی حق از خود
و از همه خلق که ماسوی الله خوانند و چون
باطن را رجوع محق شود منتهی توبه شود
و توبه عبارتست از رجوع بنده ظاهراً
و باطناً عن جميع المخالفات و ترک
معاصی و منامی و پشیمانی بر تفریط و قح
و رجوع از مخالفت و ندم بر آن موجب
مقام ۹ نیست و ۹ ن حقیقی حاصلست
که چون بنده بدان حال متصف شود
فانی بود از ملاحظه غیر و چون این حقیقت
برو غالب شود نتیجه خوف دهد یعنی

۱۸
ترسد که بکلی فوت شود و چون هر فوات
ماضی باشد و خوف بر فوات باقی
از حال و مستقبل و خوف منتهی استیجاب
کردد و هو نفور القلب عن الاغیار
و عوالم الجباب و استیجابش از ملا
موجب اقبال گردد بر خلوت از اغیار
و خلوت مستدعی فکر گردد در طلب
حصول و وصول و موجبات آن دوام
فکر منتهی حضور باشد و دوام حضور منتهی
دوام مراقبه شود و مراقبه منتهی حیا باشد
از حق و تا این مقام همه مقامات معرفت

و نتیجه حیا ادبست و نتیجه ادب مراعات
حدود حق و مراعات حدود منبع قرب
و قرب منبع وصال است و وصال منبع
انس و این کمال مراتب و مقامات نیست
و مقامات مراتب و وصال و انس بسیار
همچون ادلال و سوال و اجابت و شهود
و تجلی و کشف و ولایت و نبوت
و رسالت و کمال و اول مراتب کمال
اسلامست و هو کمال الانقیاد الی او امر
و توأمیۀ ظاهراً و باطناً و الایمان ثم الایمان
و معرفت الشهود و العلم ثم القرب ثم الولا

۱۹
و هو القرب و النصرة و السلطان انکاه
نبوتست و آن اختصاصی است لامی
و ارتفاع رتبت بتوسط میان حق و امت
و باخبار از حق بوحی ملکی انکاه رسالت
و رسالت خصوص مرتبه باشد در نبوت
بامر الهی بدعوت امت انکاه عرف و هو ان
یکون الرسول مانوراً بتبلیغ ما اخبر عن الله
و مقاتله من خالفه قال رسول الله صلعم
احرث ان اقاتل الناس حتی
يقولوا لا اله الا الله فذا قتلوا
غصمو منی دماءهم و اموالهم انکاه خلافت

و اول درجات خلاف امانت و آخر
در جانش کمال استخلاف انگاه اجملیت
و اجملیت را نهایت نیست و خلاف
طبیعت بصورت حق و توسط میان حق
و خلق در ایصال فیض و نور تجلی و کمال دین
مقام عبارتست از احدیت جمع و برز
میان حقایق ربوبیت و حقایق امکان
و اشارت بمقام کمال قرب قباب
قوسین و دنوین و اشارت بکلیت
مقام او ادنی و این مراتب که ذکر کردیم
کلیات مراتب کمال است و هر یکی مثل

بر مقامات بسیار و آخر مراتب معرفت
علم و شهود و کشف است و کمال علم کشف
و شهود مستصحب الی آخر مراتب کمال
و تصوف خصوص و صفیست در ولایت
فرا و تحقیق خصوص مقام در تصوف حکمت
خصوص مقام در تحقیق و آخر مراتب حکمت
ادبست بعده الامانه الآئیه و اخلا و فاهم
و زمره منهم اهل الملامه مهم
ضنا بن الله افراد و ابطال
درین میان بود زمره ملامتیان
ضنا بن الله از افراد قوم از ابدال

این صنف از اهل حق صفوة خلاصه
اکثراً اند حق تعالی برای خود برگزیده
است و احوال جمال ایشان را بر عالمیان
منصور گردانیده است چنانچه فرمود
اولیای نبی تخت قبایی لایعرفهم غیری
ایشان بصورت ملامت ظاهر می شوند
تا حال ولایت خود مخفی دارند و این
ضمایین شاید که از اقطاب و ابدال
باشند و شاید که از افراد باشند که در
العدد معدود نیستند و ابطال جمع
بطل است و اینجا بطل و ابطال آنانند

که احکام خلقت ایشان باطل شده باشد
بفنا و فانی فنا فاقم و اجمد و انشد انشا الله تعالی
فهو لای علی التفضیل من رب
اهل الخصوص و فیما قلت اجمال
مراتب همه اهل خصوص بر تفضیل
چنین بدست که گفته بصیغته اجمال
اعنی امهات مراتب کمال را تفضیل
کلی نیست و لیکن درین تفضیل اجمال
جه مر یک را ازین مراتب کلی در جای
و مقامات بسیارست فاقم هر شد
فاکتی چنین نیست منهم خط عند مهم

بما حظوا أو تنال من بعض الناس
ازین همه بیک طبع ارشوی از وی
به هر برسی و شوی ز اهل نوال
و عامل الله فالاکوان کلهم
بما تسنی من الأعمال عتال
معاملت بخدا کن که مست جملة کون
بدانچه دست ز اعمال میدهد اعمال
و اعقل عن الحق و اغفل عن سواها
تعقل رأساً فبعض القوم اغفال
تو فهم کن ز حق از غیر حق مخافل جوی
مکن تعفلش اصلاً که به بود اغفال

اهل حق به چه فهم کنند و دانند از حق فهم
کنند و الحق موالذی یتولی تعلیمهم
فلا تعقلون غم الحق اصلاً و راستا
ولا يفهمون عن غیره و اغفال غیر کنند
چه حق غیر اغفالست فافهم تر شد
و افرغ لربک لا تحزن یا فضل من
رفعت فی فراغ ناله البال
فراغی بطلب هر حق که خطی نیست
به از فراغت نفس تو در فراغت بال
و دم علی قرع باب الله مجتهداً
بلا فتور و لا یشتغلک اشغال

تو خلقه حق زن مدام بی فرست
مباش مشغول و کوش کا ملی بر مال
ولا یشاعلک شیطان الخیال
ان الخیال خیال لذكر خیال
نکر که مشغله نبود تر از دیو خیال
که وقت ذکر بود خیال و نه خیال
یعنی وقت تفویض بذكر نباید که ذهن را
خیال استغرق گرداند چنانکه
میان ذکر و حال حضور بندگی حاصل
کردد فافهم الحق و اغفل عن الخلق
له جمال خیال بی جای لها

۲۲
بختا لشک و الشیطان خیال
که از جمال خیالی و رابیسی دام است
که صید مثل تو جوید بدان زمی خیال
والقسط فی الیم فی تابوت حکمت
موسی لعن فرعون لا یقتل قتال
کظیم را جو بتابوت حکمت اندازی
ببحر شکر فرعون نکشدش قتال
بدان که انسان مو مان برای کمال
از وجهی نسخه بمجموعت از عالم مفصل
و از حضرت ربوبیت و از وجهی
دیگر عالی تر عالم نسخه مفصل است

ازین مجموعه الهی که بر صورت اشد
جمع جمله کلمات مخلوقست و لهذا
مسبح موجودی از موجودات حقیقی
معنوی از معلومات نیست که در نشانه
انسان علی الوجه الاكمل موجود است
فضمن هذا الكتاب الكامل حقایق
الاسماء وصورها وحقایق الملائکة
والانبياء والرسل والاولیاء
موسی وعیسی و ابرهیم و محمد و غیرهم
علیهم السلام ولیکن باید که صاحب
کشف میان حقایق ذات خود تمیز کند

و دانند که موسی کدام است و عیسی کدام
و فرعون و نمرود و ابوجهل کدام و ماجرای
که در عالم تفصیل میریگی را واقع بوده است
در نفس مشاهده کند چه قران جامع حقایق و صور
کلمات انبیا نیست و مقصود حکایات
که در قرانست مقصود بر ایراد حکایات
نیست فخب باینکه بر امور عظیم و علوم
عالیه که بیان کلمات انسانی و الهی
شامل است چنانکه فرمود بعد از ذکر
حمد از قصص روجه اجمال و تلك الامثال
نصیرها للناس و یعلمها الا العالمون

یعنی الذین یعقلون عن الله ومم الزاحون
 فی العلم الا انی الوهمی یقولون اننا
 کل من عندنا بنا وما یدکر الا اولوالا
 واکرماد از ایراد این مقتضی قرآن بر
 مفهوم اهل عموم مقصور بودی پس مختصر
 و سهل بودی و تکرار در آن مع وجود ما
 تا ما فی غیر کتاب الله مستدرک نمودی
 چنانکه کفار اهل این مفهوم گفتند کما
 حکى الله تعالى عنهم ان هذا الا اساطیر
 الا ولین اکنبتھا فی تملى علیه بکرة واصل
 ولما ایضا اکثر متفلسف را عدم عین

و هم یقولون عن دنیا و آخرت
 و قالوا یا طیر الاولین م

و غوف از تلاوت و مدارست قرآن
 غالبست چه می گویند که اشتغال بعلم و فقه
 و حکمت اولیتر است از تکرار ذکر حکایات
 که دشکات آن ذلک مبلغهم من العلم بل می آید
 بینات فی صدور الذین انوال العلم
 ولما در لی مرقعه از قصص مذکور در کلام
 حق فرماید که ان فی ذلک لایه لایات
 بل قلوبهم فی غمرة من هذا و لهم اعمال من
 من دون ذلک هم لما عاملون بل
 مقتضای تحقیق آنست که قرآن را
 غیر مفهوم جمهور مفهومات پس بلند

و عظیم لمن کان له قلب او الفی السمع
و مشهید الکنون کوش دار که بعضی
ازین ملک اسرار در شرح این قضیده
ذکر کرده آید و الله یقول الحق و یدعی
للصدق بدانکه حقیقت موسی علی
السلام در عالم حقایق احدیث جمعیه
قوای عقلست در شهود فرقانی و ما هو
شهود الاصل فی الفرع و الحق فی
الخلق و فرعون صورت موای
طبیعت و نفس است و نحوی که
در دست ال فرعون بود و در آن

۷۶
غرق شدند و بسر فرقان که شهود موسی
منعلق شد بحر طبیعت است و آل
فرعون صور و امثله قوای طبیعی اند
و موسی و اسیه علیهما السلام صورت
نفس است که از حکم و قید فرعون هوا
وارهد و پرورش عقل میولانی بکنار
نفس و قوای طبیعی یابد که فیما بعد چون
پرورش تمام یافته باشد قابل عقل
کشفی و روح شهودی و نور تجلی گردد
و عجایب آیات و غایب کرامات
و معجزات ظاهر گرداند و فرعون موای

بید بیضا قوت الهی و بعضای موی
که صورت استقامت عقلی بر قبول
وارد است تجلی و ضبط صور و ارواح
کلمات وجودی باینست واحدیت
جمع ما رب و هم ام عقلی در القا و کلمات
علوم الهی در الواح ارواح ثلثی و نفوس
نقوش تجلی مغلوب و معهور کند و قوا
سوا و نفس آواره را در بحر جلالت
و عظمت غرق کند تا از ظلمت
میولانی و کدورات جسمانی و ترکیبات
غیر متوالی که قابل اسلام و انقیاد

نام ظاهر و باطن نیستید جدا شوند و موهوب
روی بجانب حق و اسلام صرف
کند تا در وجود جو. موهوب حق مانند و
فرعون بشرف اسلام و ایمان سید
و نبص قرآن نجاست یافت خبانت
فرمود فلما ادر که الغرق قال من
لا اله الا الذي امننت به بنوا اسرائيل
و انا من المسلمين فافهم واعلم ان موسی عم
و فرعون و اسیه و آل موسی و آل هارون
صور حقایق القوی العقلیه الالهیه
و صور حقایق قوی الطبیعه و الهوی

و موسی صورته العقل من کونه مغرقا
مواه فی بحر محبة الله تعالى و ایه صور
النفس اذا اسلمت و فرعون صورة
الیهولی و اسلامه اشارة الى الفیقا دلهوا
لام الله اذ ابعدا استغراق قواه الطبیعة
و استهلاکها و جون در حقایق اصلی این
اصل کلی فهم کردی بدانکه هر انسان
سالک که ممیش متعلق بجمال انسانیست
میان عقل الهی و موای طبعی او ممبین
ما و اواقع است و این همه حقایق
و صور در ذات و نشات هر کسی

۲۸
مودعست و او از استجلاي ابن انواع
و استجلاي ابن اسرار غافل و کم من آیه
فی السموات و الارض تمر و ن علیها
و نمم عنها معرضون و جون درین قصیده
ارشاد مستعدان حقیقت سلوک طریق
حق مراد بود و در مبداء سلوک که هنوز موی
کلیم عقل سالک مجد بر طور مناجات
زرقه است و از طور پرورش طبعی
تمام نرسیده در مقاتلات و مقابلات
که میان قوای موای و قوای عقل واقع است
امکان هلاکت عقلست در استغراق

فکر و باقی قوای عقل در احکام هوا و
 آماره بسن ضرورت باید که موسی
 عقل در تابوت سکینت و حکمت
 محفوظ باشد تا در بحر طبعیت آفتش
 نرسد و در معرض تعرض پرورش نفس
 و هوا باشد بنا بر آنکه ایشانرا منافع
 منوط بتدبیر عقلی و منوط صلاح روحانی
 باشد چنانکه گفت عسی ان یفعلن او
 نتخذة و لدا و مم لا یشرعون ان کمالا هم
 الدنویة و الاخریة موقوفه علی وجود
 العقل فافهم و اعلم ان فوق کل ذی علم

علیم و اسرار موسی و مناسبات احوال
 و ماجرای او از حدیث و سنت بسیار
 حکمت که موجب حیرت است که
 جمله مطابق اسرار عقل است اذ لا و اذ
 و اعقل هو ان یعقل لا عقل له
 و احذر علی الروح لا یغلبه دجال
 بعقل مطلق الی قید س از قید هوا
 ندر که غالب بر روح نبودت دجال
 بدانکه عقل را دو اعتبار است در تعقل
 علوم و حکم معقولات اعتباری من
 تقیده بالقوة الفکرية و ازین اعتبار

مدرکات و معلومات عقل مقید باشند
بقیود قوای خواجه و استیسانا
و استباحات عرفی و عاداتی و مضیغ
بحکم تعشقات جووی و اعتقاداش
تقیدی و اعتبار دوم انست که جوهر
عقلی مطلق باشد ازین قیود و متحقق
باطلاق جوهری خود و باین اعتبار
اگر عقل قید میسوا کند حکم عقل غالب آید
بر سواای طبع و نفس افاره و منتهی در ان باشد
و اگر قید با اعتبار اول بود بحسب فکر
باشد و اندیشه در مقام و مصالح طبیعی

و غرض انست که موامغلوب عقل الی
شود نه عقل قایل بغیر عقل قایل یعنی و اگر
دیده از مقتضای اصل اطلاق بموجب بات
کشت معیشی و اگر چه آن مهم محمود است عند
اهله اما مراد استیلاک قوای مهوای ^{طبیعت} است
در احکام او امر و نواهی الی و الا دجال
جهل که لازم میسواست ^{چشم حق} بین ندارد
و آن خواهد که معبود باشد در حقایق که
اَوَیْتُ مِنَ الْخَلْقِ ^{موا} الله
در شان صور و نظام ایشان منربست
بر روح غالب شود و روح تبع میسوا کرد

واحدیت جمع قوا و ارواح کلمات
 الهی ربانی و انفاس رحمانی در تبعیت
 موی که بل اصل خود مغلوب و مبتلا
 عاذ بنا الله و ایاک عن جهل الهوی شود
 النفس انه محسان و مطلوب مرشد است
 که جهل موی نور نفس رحمانی روحی احدیت
 جمع بعلم و شهود منقلب شود و جهل خرد
 و روحانیت بر طبیعت و موی غالب
 شود و الله اعلم
 و اقلع قلک عن قلب علقته
 معقل الانس فی العقل عمال

قلاع علقه دل را بکن ز قلع هوا
 که عقل معقل انس ترا شود عمار
 قلع جایگاه غذا و ادوات را
 و صیاد است که آلات و غذا و
 کار در و بهمان کند و نگاه دارد یعنی
 دل بستگی که داری بمار لوفات طبع
 و هوا قلاع را از انجا بر کن چه معقل
 انس انسانی از عالم قدس است
 نه از مضیق عالم طبیعت و عقل است
 که در آن معقل انس عمل کند و حقون
 و قلاع کمال انجای اولیست و الله اعلم

ابو ک روح "و نور الحق والزم"
و اکت الطبع قاعلم والنوی حال
تراست روح پدر نور حق و را والد
طبیعت است جو مادر موالی نفس خال
اشارت میکند که چون انسان میآید
اجتماعیست میان روح و طبیعت و نایج
از مرد و عالم طبیعت متفعل و متأثر
از عالم روح و امر و روح مؤثر در و و نتیجه
آن عین انسانست پس درجه پدری
روح را باشد و درجه مادری طبع را
و مو که درجه اخوت طبیعت دارد

۲۲
بجای خال باشد فافهم و اما انک والد روح
انسانی نور حقست یعنی نفس رحمانی است
که اصل ارواح است و الله اعلم
و عکس العقل فاسمع منه مقتضا
به و مهتد یا ان عن اشکال
ز عقل بشنوا و علم تست تابع باش
ره هدایت از و جو کرافت اشکال
چون اصل روح و عقل نفس رحمانی بود
که نور تجلی ذاتیست و نفس را بر مراتب
عقول و ارواح درجه ابوت ثابت
لذا عقل را بنسبت تابعین انسانی درجه

عمومیت نهاد فافهم الحق و لا تكون من الغالین
و امجربا بک الذی یا بک مطر
الیه مالک فالاموال اثقال
جدا شو از پدر ار ما لغت بود ز خدا
بوی کد ا مده مال را که مست مال ا ثقال
یعنی چون در حالت عروج باشی از جمله
مراتب امکانی میرا و معاشو که اگر روحا
تو ممر به روحیت ترا جذب کند ترا
به وجه موجب میل روحانی و عقلی و طبیعی
که اموال معنوی اند بروح کدار و از رو
و روحیت تجاوز کن تا به حق نمائی

۲۲
الامو فافهم القول و اتبع الفعل
و ام ائک بالاحسان با صفت
لک المدی لا یکن نکل و از مال
مرا از هدایت تو مادرش بود خوشنود
تو نیکو پیش بکن تا نباشدش از مال
یعنی اگر طبیعت که مادر روح انسانست
در سلوک ترا موافق باشد حق تربیت را
با حسان مجازات کن تا همچون بی فرزند
نباشند و بی نوا و بی زاد نماید قال رسول الله
صلی الله علیه و سلم نفسک مطتک فافق
بها و قال صلی الله علیه و سلم ان نفسک

علیل حقانفس درین مقام باعتبار طبیعت
 و ان بدست تمهید را و شغلش بها
 فاجبر فانی طریق الله اشغال
 و کر نفور شود یا بوی شوی مشغول
 جدا شو از همه کز حق نباشد شغال
 ان عم عملک غم فی فراقک او
 قد خال خالک خالاً مثل ما خالوا
 کرا از فراق تو غم تو غم خورد غم نیست
 و کر ز حال تو خال ترا نمود خیال
 چون مرتبه انسانیت جامع جمله مراتب
 همه را با حقیقت انسانی شغف و انس

تمام باشد و هر مرتبه عالی از و حیث
 و عقلیت و طبیعت و نفس و غیرها من
 حیث طلب کمال انسانی حقیقی را
 مرتبه خود گذشتند تا و قوف انسان
 در آن مرتبه باشد چه کمال آن مرتبه باشد
 جمع جمع است که مخصوص با انسانیت
 و درین حال همه او را شیطان معنوی با
 و مانع از حق که احدیت جمع جمیع
 کمالات او را است فافهم والله اعلم
 فادع الجميع الى داع الحب
 فان اجابوا ولا خانوا ولا خالوا

تو د عونت همه کن سوی حق که داعی^{تست}
اگر اجابت بی خاینت کند بحال
فذا رهم عطیاً للکل حق^{تست}هم
فی دارهم دار یا عنهم و لا تال^{تست}
حقوق جمله بده بآمت مدارا کن
درین سرازیمه دور دار سوء احوال
لا بد للخلیفه ان یکون عند جمیع بطلبه
المرااتب فیعطیها ما یستحقها و یمنع عنها
ما یسوءها و یحفظ علیها صور انیامها
فانهم یشهد انشاء الله تعالی
و لا تخالوهم ان خالووا ایداً

۲۵
بکن لهم منك ابلاکس و ابسال
و کر خلاف تو جویند ترک یاری کن
که جمله راز تو باشد قنوط یا ابسال
و دعو و دعو و دعو و دعو و دعو و دعو
مکان مافیه اذلال و ازلال
و داع کن بهل اینها و ان و دیون کن
که در خورست و مهمته بجای علم ضلال
و عد عتد و عد فاعل و دتخده
عند الوصول و لا یبطلک نطال
ازین کد زخدا عود کن که خود یاس
ستوده که وصل و و ابراز بطل

اولا قل سبيلي اهل عنك به
فليس بضر للرحمن امثال
برو بهلره ماگز تو خلوتی جو بهیم
بحق که حق نتوان یافتن باین امثال
یعنی که چون برای حق ترک این محبوبان
و متعلقات و تعلقات نمی توانی
کردن پس تعلق دل این همه امثال
ممید که باشند و طوق تحقیق اصلا چیزی
ماند حق نباشد قل ان کان اباکم
و ابناکم و اخوانکم و ازواجکم و عیشتکم
و اموالکم فتمو با و تجارة تخشون لسا دما

26
و مساکن ترضونها اجت الیکم من الله
و رسوله و جهاد فی سبیلہ فترضوا حتی
یا تی الله بامرہ و الله لایهدی القوم
الفاسقین اخذنا الله بایدنا الیه انه ذو
عظمت

و سر بالک فی سرب ساک لا
یکون للحق و الا کو ان سر بال
بدان گروهی که در دلت
خدا و خلق یک جامه کنی بوند مثال
می گوید که راه من راه تفرید و بگرد
که ترا از همه اسم غیرت بران

واقع است از جسم و روح و عقل و نفس
و شهوت و انانیّت و رعوناث
و ارادت و پدر و مادر و زن و فرزند
و مال و برادر و یاران و خان و مان بکلی
مجرد باید شد و تعلقات همه برید
چنانکه در دل تو اصلاً هیچ تعبّی
ازین جمله القاش نباشد تا توانی
طریق مرا رفتن و این نوع سلوک
ار توانی و اگر نه مرا با این روش
رمان و تو با همان گروه که در دل تو
جای دارند از پدر و مادر و زن و فرزند

برادر و یاران و خویشان و مال و نفس
و ارادت و مواساات و رعوناث
و جاه و شهوات و لذات طبیعی و روحانی
و خطوط الهی و مذهب اسم خلقت و کون
و ما سوی الله بدان صادق است براه
عرفی و عاداتی می رو که در جامه دل
مهم حق و مهم خلق ننگد و تا دل ازین همه
تبی ننگی مرافت و موافقت را نمی شناسی
لی مته لو زشت العالمین
لم یبده منهم علی المیزان مشق ال
بسند سمّت من کرکشی خلیق را

ناید این ممد بر کف کلم زیک مثقال
یعنی اگر چه خلایق را از آن روی که خلقند
و اسم ماسوی الله بر خلایق و جابیت
و غیریت صادقست در یک پله زارو
کم از مثقالی ناید چه مثقال نام در میزان
و قاعدت تحقیق آن موجود در اسرار
کامل نشر شد در مظهریت حق من حیث
احدیت جمع جمیع الکمالات الذاتیة
الالهیة و الاسمایة و الکمالات المظهریة
الکونیة و ح دینار تمام کامل آن موجود
باشد و چون عالم را مع قطع النظر

۲۶
عن المظهریة الانسانیة الکمالیة
اعتبار کنیم تمام عالم کنجایی حق ندارند
چنانکه فرمود ما وسعنی ارضی و لاسما
و وسعنی قلب عبد المومن و اگر مرجه را
از ماسوی الله در گوشه از گوشه های دل
انسان کامل افشند کم کم در دو
فان اردت طریق ما و افقتی
فاحفظ لما انا بالتفضیل فضال
و کر ز فاقست من در ره خدا خواهی
بدان هر آنچه بتفضیل بوده ام فضال
و امیر سوای الله ان تشهد سواه و لا

تشنه مجر اجمیل فی الصیال
بیرز غیر حق ار غیر در نظر بودت
ببین تو غیر که این بحر باشدت ایصال
یعنی چون غیر بینی و از غیریت منوتم
بریده شوی تو در عین وصل باشی فاقم
لا تصل قاطیا و اقطع و صالک
املیک و اقطع و اوصول و صالوا
بیرز قاطع راه حق و مکن پیوند
با مل خوش گشت طعنه هم ز حال
و خل خلّا خلّا با کمال
والی خوان خوان این اذا احنال

۲۹
بمل تو دوستی دوستی محمل و مشو
بخانین تو ز خوان روز کار موال
و الحق فاقی و حیدر اندر حد
و اطلح سواه فقامم عنه ابدال
بحق یکنه بر کس زان قبل که اوست
و اوجو که نباشد از و ترا ابدال
فلا تبال اذا ما حق کنت
ان لم یکن لک اعظام و احوال
جو حق ترا و تو حق را شدی علی النقص
ترا از ان چه غم آرد که عم نباشد خال
ما بعد اهل لمن لا اهل یا مهمل

وَأَنَّ أَلْ قَوْمَ مَا لَمْ أَلْ
خدای اهل کسی مست کوندار و اهل
مست آل کسانی که خود ندارد آل
و نه بر سر کسرا فالو صول علی
طریقه السراخلی و موالی حال
بسته خویش هم از خود نهان هر که صول
برین طریقه مست پیش اهل وصال
و صول اهل وصال بر دوراه کلی باشد
یکی راه و سایط که سلسله تر تیش
و آن طریقه مقامات اهل سلوک باشد
دوم طریقه سر است که ازان جهت

میان حق و بنده سبج واسطه را مدخل بنا
شد
جنانک فرمود لا یسعی فیہ ملک مقتب
و لا بنی مرسل و آن طریقه جذبه باشد
من جذبات الحق توازی عمل الثقلین
و ان اردت طریقاً للوصال و لا
ترد سوی مشرب بالوصل سیال
الزارادشت راه وصال مست میا
بغیر مشرب سرکان بوصل شد سیال
و اهدم حدارک لا یحجب بظلمت
و استخراج الکفر لا یاخذہ خال
زبن بیفکن دیوار این عقبین و زان

تو کنج مطلق بستان نگیردش مثال
تعین انا نیست مر موجودی حجاب
اوست از نور مطلق که مع کونه عین
کل متعین غیر منحصّر است در تعین چون
تعین فی نفسه نسبتی عدسیست مع قطع النظا
عن المتعین به اگر برود از روی متعین
حقیقت مطلق ظاهر شود که کنج بی نهایت
بریتمانی که بی اهل و آل اند فاهم الحق
ان کنست من الاولیا المنصفین باحق
الجسم معنی لمعنی فی منزله
فلا یغترک فی الاطلاق اطلاق

۴۱
برای معنی تو جسم را سراسیمه دان
تو در ظلال مباش از ظلال این اطلاق
وع القوالب وانظر فی قوا یلها
فقابل السیر قلب فی اقبال
بمل قوالب خود را نگر قوا بل را
دلیست قابل سرگذارد و بود اقبال
سراشارتست بتجلی احدیست جمع الی
که تعین او در دل انسانست و هو احدیه
الجمع الحق الطبیعیة والروحانیة به قایم
این تجلی جو دل را نیست قال الله تعالی
ما وسعنی ارضی ولا سماء بی ووسعنی قلب

عبدی المومن فافهم ترشد و احکم
اقبل علیه و قبل ارض قبلت
يقبل عليك قبو لا و هو اقبال
تو خاک قبله او باش دروی سوی وی
که روی با تو کند از قبول او اقبال
فمن تقرب شبرا من قربه
منه ذرا عما و باع الحسن مطوال
بویره جو تو نزدیک او شوی بودا
کزی بسوی تو نزدیک چون کشایدال
قال رسول الله صلی الله علیه وسلم
عن الله من تقرب الی شبرا تقرب

الیه ذرا عا یعنی چون تقرب بنده سوی
حق منم محبت و حق است که او را
نخوان قربت داد و باز بران تقرب
قربت مجازانه می دهد پس اصل قرب
بنده او لا و قرب حق ثانیاً کمال حق را
حقیقتی باشد و بنده را مجازی پس از قبل
حق دو قربت حقیقی و از بنده یکی
مجازی و کنایت این قرب باین
عبارت فرمود فافهم فانه فی غایت
الحسن و اللطف و الله اعلم فالحق تعالی
فی القرب العبدانی الاول هو المتقرب

اِليه تعالى يعين عبده شبيهه على ذلك القدر
 بالقرب الثاني منه منه فضلاً و هذا غاية
 الفضل و الكرم ان ينعم على العبد بنعمته
 منه ثم بجازيه و يشبهه على ذلك بنعم
 كشيرة لا يحصى سبحانه هو المنعم المحسان
 و من اتى نحوه بمشي بهنيت
 اياه مروه يا حبه اا حال
 سوى حق جوابتكي روانه شود
 دو ان روانه شود سوى او خوش است اين حال
 تتمه حديث اول آيتين و من اتى
 آيت مروه و اله مروه ضعف المشي

او اضعافه اينجا مهم مشي اول حق يعين
 بنده چون مضاف گردد بضعف
 يا اضعاف از حقه مجازاة مروه لبا^{شد}
 و ذلك لان ايمان افعال العباد ليس
 ايجاباً لها الا الى الله في الحقيقه و الاضافه
 للتعين بالضرورة فانهم والله المرشد
 و من تكلى بجلي من حقيقت
 و من تداني تدلي و هو مختال
 هر انك يافت كلى بجلي رسدش
 و كرتداني جويد تدلي ز كمال
 تداني نزدیکی حستن باشد بتداني و تدلي

از مقام علو عالم ربوبیت و الهی است
بسوی بنده صاحب قرب قاف
قوسین تعلقی تنزلی یا تنزلی تعلقی ساقی^{حق}
باشد و ازین تنزل و تدلی معقول تصور
باید کرد نه تدلی و تنزلی جسمانی و ذلک
لان عین العبد عین علی عین ربه فیهما
الخلی الغیب انکشف العین امام ات
تخلی بسیار است و کلیات و اہیات
آن عاید بچار اصل باشد که از اصول حضرات
الہی در مراتب موجودات سارست
با حدیث جمع نفس رحمانی یکی از حکم طبیعی

۴۴
با تمام شہوات و لذات و تعلقات
و تعشقات جسمانی دوم تخلی از احکام
نفسانی و لذات و ارادات جانی
مجموع و جامست طلیدن عند اللہ و غیر
یا قرب یا مقام یا فضیلتی از فضایل ص
غرض است که سالک را نظر بر بخت^{شد} بناید
و مخطوط ذاتی و یقینی خود اصل نظر بناید کرد
که مصالح او بر حقست و مومفرون عن
عندہ سوم خالی شدن از احکام تعشقات
بمقتضیات ذات و نسب و اضافات
عین و تعینات و چهارم خالی شدن

از خود و تعین انانیت و این مقام فنا
و مراتب فنا از وجهی سه و از وجهی ^{مفتش}
و از وجهی یکی و هرگاه که تخیلی ازین چهار
مرتبه که عوالم اغیار و تجسّات تمام حاصل
شود لا بد قلب حقیقی سالک عرش
تجلی اسم الله شود لانه ما یسعه شیء من السماء
والارض الا الله القلب الذی لوان
العرش و ما حواه فی زاویه من زوايا قلب
العارف ما احس به فی حیل الحق ح ^{عین}
ذات العبد الفانی عنه فیسعه قلبه لا حدیه
جمعه الخیصن بالجمع بین الجمع فیعبر الله تعالی

بانیة الحلیة المطلقة هو یة الفانیة ^{البیّنة} عن انشیة
و راقب الله ان ورد صفاء و صفاء
او حال من کدر الاحوال او حال
مراقبت کن اگر در صفائی و صفائی است
و راز که در نواحی حایلست او حال
او حال جمع و حل است و در حل خلاست
چه سالک را در مراقبه که در نواحی
طبیعی و تلوثات شهوی بصورت کل که
ظاهر شود و اگر کل پاک بیند بید طهارت
طبیعت دین و دل پاک باشد در تجسّات
عالم مثال مطلق و مطلق فانی هم

وواصل الزکر ایما بالغیب
عن کل فکر ولا تقطع دخال
تو در تو اصل ایام ذکر غایب شو
ز جمله فکر نکر و ز قاطع دخال
دمن و عقل باید که در ایام خلوت و وصول
از جمله افکار تهی باشد و از خواطرات منقطع
و انفس الخواطر حتی لا تحس بها
فی ساحة القلب و الاغیار انزالو
بنفی خاطری گوشش تا نماند هیچ
« و ن کینه جوا عیار یافتند زوال
فا حصر سیرک و انظر لا نحول به

۵۶
من الهواجس بالاکوان جوال
بسر خویش حضوری بجوی و نیک نکر
« و ز ما جس کونی نکر دشت جوال
و کن بذاتک مرآة "مکمل"
مجلوة و دوام ذکر مصقال
بذات عین جو آینه مکمل باش
که منست آینه را از دوام ذکر مصقال
بدانک سیاحت معنوی دل حقیقی که احد
جمع جمله حقایق طبیعی و حقایق روحانی
و عقلی و نفسانیست پیش از فتح مکه مقام
جمع و اعتدال که ام القری است همچون

کو بی کامل الاستداده است و لیکن
 تشیعات و تعقیرات معنوی از خشونت
 جوامع حقایق مذکوره بسیارست و صقل
 آن جو بدوام ذکر نباشد که مزین حب
 موحد کثرات ذاتیست و چون وحدت
 حقیقی در اجزای حقایق دل حاصل شود و
 خشونت نماند مستعد قبول تجلی احدیت
 جمع شود فافهم واللہ اعلم و احکم
 و کن خلیاً عن الاکوان اجمعها
 لیکن ملیاً به و الحق مفضال
 تو از نقوش دو کیستی تمام خالی شو

که پرشوی ز خداوند منعم مفضال
 و یفتح الله ابوابها تحت
 من الفتوح بها یا ربک ارسال
 ذکر خدای در نسخ بر تو بکشید
 بتخفای فنوحی که آورند ارسال
 هما تو حد حق فیک منه به
 فاعرج الیه و الاکان انزال
 حق که در تو زحق یافت اگر تو حد یافت
 بحق عروج بکن و رنه حق کند انزال
 رجوع الیه منک به
 الیه فیک انزال

رجوع سر تو سر عروج تست بوی
بسوی اوز تو و ز تو و راست استنزال
سر هر چیزی خلاصه و مراد و علت غایی
باشد از آن چیز و عروج عبارتست از بال
رفتن نفس ناطقه سالک بوجه انشراح و مجتهد
از همیگن و انشراح و انطلاق از قید مزاجی
بقصد و اختیار و تلبس ملک و ارواح از صور
مثالی و بالابر شدن از عالم قدس و آن
جنانست که انسان را حقیقتی و روحی
که جوهرست مجرد غیر متقوم باده جسمانی
ولیکن متعلق است بتدبیر ابن حسیم متحیر

و تجرد او ازین جوهر متحیر ظلمانی بر سه وجهست
یکی لقطع علاقه تدبیر با کلیه بوقت
حلول اجل که همه خلق در آن مشارکند
و اختیار در آن جوهر که ملائکه بنا شده
انسان کامل با اختیار لقای الهی منسل
امر می شود که من کان یرجو لقاء الله
فان اجل الله لایت و اشرف بدین
اختیار از قول رسول علیه السلام
که فرمود ما مات بنی حتی خیر بین الموت
و الحیوة و وجه دوم مفارقت موقت
بطریق خواب قال الله تعالی الله یوفی

الانفس حين موتها والتي تمت في منامها
و درين تحسرت و بقيه علاقه مست و همه
مردم درين شركت دارند و مبع يكي را بر يكي
درين تجرّد فضيلت نيست الا بصفا نفس
از كد و رانث و تلوثات طبعي كه بخواهد
بشرآت كه بنيند بحسب آن باشد و متم
سوم از تجرّد كه آنرا محققان تصوف
اسلخ خوانند و آن خاست كه سالك
از بس مجاهدات متواتر و رياضات
دائيم متوالي و لزوم خلوات و قلت
اكل و لثرت سحر و دوام عزالت و عدم

اختلاط با بنای جنس و ملزمت درين جهان
جهان می شود كه جوهر روح او را بحسب هر
مناسبت و مشاركت كه در تخلقات و تحقيقات
واقع شود بار و خي از ارواح كمالان ماضی
از ابناء و اوليا و عقول و نفوس كلي و ملائكه
علوی سماوی و تجليات الی و حضرات
اصلي چون بقوت توجه و جمعيت تمام اعضاء
از عالم تدبير و تعمير كنند و روی بقدر عالم
ملكوت و لاهوت آورد از ملائیس مزاجی
و صورت عنصري مجرد گردد و در فسيح
عوالم انوار و ارواح پرواز كند و بانكه

مناسبت و مشاکلت حاصل کرده باشد
از ارواح و نفوس و عقول مجتمع شود و استغفار
استزادات علوم و اخلاق کند و بعد از
انقضای آن مجلس جانی و اجماع روحانی
باز بصورت جسمانی نزول کند و مراتب
اهل این حال و مقام بر تفاوت عظیم
باشند در قوه عروج و علو منزل و مقصد و ثمره
و قلت ملک روح در ملکوت و کامل ترا
بغایت ملکه میشود و چنانکه بحسب ارادت
به گاه که خواهند در هر برزخی که خواهند
حاصل شوند و بحال قوت الهی که نفوس

۵۱
کامله ایشان را حاصل باشد علاقه باقیه
تدبیری را مددی دهند تا روح حیوانی
در روح طبیعی و افعال سیاسی روح نقصانی
برقرار و قانون طبیعی جاری باشند
و این سه کاملی را بنام بل که اغلب
وقت انسلاخ می خود شوند و جسم از کار
بازماند بخلاف انسان که لایستغله
شان عن شان و لایحصره مکان دون
مکان همچون ختم اولیاء خاص و عام روح
که نه گاه که خواستی ازین عالم ثقلی عروج
و انسلاخ کردی چنانکه باری در کمال

موصول و پیرا قدس الله سره انسلخ معراجی
شد و چشم شریف را در مسجدی از مساجد
موصول که امامت آن بوی تعلق داشت
گذاشت و در مقامات عرش و اجتماعات
روحانی علوی و تجلیات الهی رحمانی
مستغرق ماند و بفضل قوت کمال
و مزایا ملکوتی مدد ارواح جسمانی خود
نی کرد و خائب درین مدت در از جهیم مبارکش
بوضایف و شرایط امامت قیام تمام می نمود
و روح اکملش در مقامات عرشی و معارج
قدسی و تجلیات رحمانی مستغرق و معمور

۵۱
قال رضی الله فقلت اری جسمی یقوم و یرکع
و یسجد و یقوم بشرایط الالاماة و انما فی الموطن
العشیه و ابلین عالی ترین مقامات اهل
انسلخ است که در حالت غیبت روح او قیام
و احوال شرعی بر جسم محفوظ ماند و غیر او را
انسلخ عارض می شود اما جسم بربک حال همچون
مردۀ می ماند بلا حسی و لا حوله فافهم و هر گرا از آن
و اولیا معراج اسر باشد باین طریق باشد و اما
سر در عرف محققان اهل عبادت است از حق که
در دل هر صاحب دلی متعین است از تجلی
احدیت جمع ذاتی الی فی قوله ما و سغنی از

و لا سمایی و وسعنی قلب عبدی المؤمن چنانک
پیش ازین ذکر رفت و چون این قواعد معلوم
شد بد آنک صورت عروج بران وجهست که
گفته شد و سر معراج آنست که سر وحدانی الذی
و موالحی الذی و سعه قلب العبد الکامل و تعین
و قیة بحسبه از قید تعین مطلق شود از سر حالت
یکی بالضرورة واقع شود بایسر وحدانی بدترجیح
عروج کند و سر حقیقتی را از حقایق ذاتی باصل
خوبش سازد و آنجا که مرتبه اوست گذارد
جسد را مثلا بر زمین گذارد و نفس را در مراتب
نفس و روح را در عالم ارواح و عقل را در مرتبه

۵۲
عقول و سر الی آخر در نور ذاتی مستلک العین مستور
الاین شود و بمقام قباب قوسین و مقام اودانی
و حضرت اوحی و حضرت احدیث و اطلاق تحقیق
حقیقی یا بد حالت دوم تنزل حق باشد بجای
چنانک سر را بر وای معراج و تجاوز مراتب خلقت
نماند و حقیقت و اطلاق ذاتی الای حجاب
خلیقت را بکلی سوزاند و همگی دل و روح
و عقل و جسم این درویش تحقیقت پر شود و
و زبان حال و لال و چنین مسیره می گوید
آن دوست که نور دیده و کوش منست
جان و تن و هوش دل مد هوش منست

اورا که برون عرش و کرسی طلبند
ایا منم اکنون که در آغوش منست
و حالت سوم منازله باشد چنانکه گفته شود انشاء الله
و ان بلا قیما کانت منازله
جمعیة و لما قصد و ار حال
و گرمیانه ره باشد ملاقاتی
بود منازله بمعنی مقصد و ار حال
صورت منازله چنانست که تنزل الی
باشد بسوی بنده از حضرتی من الحضران
الاسماییه و بنده را هم عروجی شود فی وقت
النزول الی بس ملاقات ضروری باشد

۵۶
اما فی وسط الطریق او قریباً منه منجستی
الاعلی و الاسفل و درجات المنازلات
الالائیة و البعدانیة لایتناسی و لکن جلیاتها
نحسب الحضران الاسماییه و المقامات
البعدانیة و درجات المقامات و الاسماء
فی کل وقت بحسبها فی انها مراتب العدد
و می مرتبه الالف و کلان الاسماء
المحصات مائة الواحدة و الف و واحد
و المنازلات البعدانیة و الربانیة
بحسبها فی کل وقت و تعدد ما بعد ما بقصد
و عویمت از طرفین شریطست در حقیقت منازله

وذلك بان كل اسم اسم الى تيد الى عبده
ويخرج ايضا اليه عبده الذي هو عبده فافهم
ارحان بارحلت فرمودت جون اراد
تعلق پديد بعروج بنده اليه قصد و عزم
ورحلت بنده في الحال واقع شود و منازله
جمعي مشهور گردد و علوم و اذواق و مشا
منازلات از اشرف علوم و انمض ففهم
باشد و الله الموافق فافهم و الله اعلم
و حيث بلقي بلقي من سين ازل
سر السرور و يسري مشه اجلال
بهر کجا که ملاقات شد کند تلفت بين

۵۴
به بنده سر سروری کند سر اینست حال
سر سرور شود ذاتست که بعد از حصول
شود و حجاب نماند و این کس دایم الشهود
شود در حضور و غیبت و خواب و بقیث
و دنیا و آخرت و حیوة و موت از شود
حق خالی نباشد و این بنده به پیواد دیدار
الهی دایم السرور باشد این ضعیف را
جون درین مقام تحقیق شد در زمان شیخ
رضی الله دیدم که در مسجدی بودم تنها و مسجد
پر شمع و مسمع در رفی نهاده من در رفی
زیر شمع کتاب قدیم یافته نظر کردم نام

کتاب نوشته بود بر پشت کتاب سر
سرور النوم والیقظه کتاب را در بغل
نهادم و شاد شدم می گوید که حق تعالی
بکرم و لطف چون صاحب منازله او را بید
تلقین سر سرور کند و نور عظیم و اجلال
در و ساری شود فافهم الحق والله اعلم
یَلْقَى عَلَى مَنْ يَلْقَى مِنْهُ رَحْمَةٌ
وَمَنْ تَرَقَّى يَلْقَى مِنْهُ أَقْلًا
وَحَقُّ كَسِيٍّ كَلْبٌ كَلْبٌ كَلْبٌ
وَرَأَى رَحْمَةً وَجُونَ بَرُّوْدٌ بَرُّوْدٌ
الْقَا عِبَارَتُهَا أَنَّ إِمَامَ عُلُومِ

و در استب الفات بحسب مراتب ملقین
حضرات اسماست و سر حضرت را الفای
مخصوص الفات که از حضرت لطیف
و دود و روف و عطف آید اضداد الفات
قمار و مشتم و مهملک باشد و بمنجان علوم و احوال
و اخلاق و الفات از قبل حقیقت و تلقی از قبل
بنده است بمعنی قبول تلقین ابلاغ القا
بفهم و دل صاحب تلقی و تلقی اینجا که از قبل
بنده است بمعنی قبول تلقین و القا است
و تلقی اقلال و انعاش از قبل حقیقت که
چون بنده در مراتب ترقی بذل مجهود کند

بحکم من تقرّب الی ذی العزّة تقرّب منه بآ
لا جرم او را از قبل حق انعامش رسد که
بر کسیر دورساند و الله اعلم و حکم
فما الی الغیب تجزی من شهادته
فما راجع "راجع" للاصل سوال
بغیب هر چه رود از شهادت و وج
که راجع آمد و از وصل اصل کرد سوال
بدانکه تجلی وجودی و ایما از غیب ذاتی
که تعیین اولست و ثابت دل دارد از
صورت ذاتی در مظهریت قابل تعیین
پذیرد و فی الحال بعد از احیاء و ایجاد قابل

باز بغیب رجوع کند و حق تعالی وارث
وجود آن تجلی شود از قابل بعد تعیین
فیه و تجلی ثانی بعمارت ارضی قابلیت
قابل متعین شود لهذا دایما ابد و ملک
لدوام الفیض و النجی الذاتی و چون
تجلی رجوع کند حکم و وصف و لغت و اسم
قابل مستصحب ماند و درین حال او راجع
باشد باصل و سایل از وصل او و عاجز
فافهم و تدبّر تعز یا لعلم العزیز
و ما من الغیب یسری من مظاهره
فما راجع "راجع" للفرع و سوال

ز غیب سر به سرایت کند بعالم ملک
در و ن و پیر و ن باشد فروع را وصال
التجلی الوجودی و الفیض الوجودی الساری
بالنفس الرحمانی فی عالم الملك و الشهادة
یخرج من غیب البطن الی خارج عالم الظلمة
و الشهادة و هو الذی یوصل الفرع و هو عالم
احکام الظلمة الی الاصل و هو الغیب
عند الرجوع نحو اصل الظلمة ته كما تعبر و درج
در عین فروغ از دو وجه است فافهم الحق
و ما تعین منه فی شفا و ته
مجلی لغیب فما فی الاصل اغفال

۵۶
بظلمة آنچه تعین گرفت آینه شد
برای غیب که نبود در اصل کار اغفال
هر ظاهری و تعینی مسبوقست بساطنی
و لا تعینی که چون تجلی از غیب در مرتبه
شهادت و ظلمت تعین یافت آینه
غیب شود که دایما غیب در و تجلی کند
و عین تعین آخر که ثابت نیست عین
غیب است اول است در غیب از شهادت
چنانکه آینه دایما غیب در صورت ظاهر
و لهذا وقت شود صورت ناظر اصلا
در سطح آینه مدرکن باشد فافهم والله اعلم

و منه نسب و العین و ا حقه
و لیس فی العین افواج و ادخال
ظهور غیب و شهادت جو نسکری نبند
یکسیت عین نه افواج در وی نه ادخال
ظهور و بطون و غیب و شهادت نسب و
شیون حقیقی تواند بس از خارج و غیر در عین
غیب ادخال نشاند و کذلک از داخل
غیب بسوی غیر خود پیرون نباید بلکه
ظهور و بطون اعتبارات ذاتی اند و غیرت
حقیقی نیست و الله اعلم و حکم
فیض فیض مع الانات لیس

بد و و لا تستی و فیض افضالی
چو یکت تکل وجود است و ایما فیه
که بی نهایت و مبداء بود ر حق افضال
و چو ده النور حقا و احد احد
و ما سواه فاقیاء و اطلال
وجود حق که جو او نیست جمله یک نور
هر آنچه غیر نماید بود ز عین طلال
بدانک عالم که اسم ما سوی الله بر و
اطلاق می کنند وجودیست متعین در امر
امکان و حدوث جو تعین را نیست
جو وجود من حیث مویته و حقیقه یک

حقیقتش و وجود نور ذاتیش که در ذات
واجب الوجود مطلق و دائم واحدی
النعش است و در تعین متنوع النجلی
والظهور است بحسب نسب متعدد که
لازم تعیین است و این تعیین و تعیین
و وحدت و کثرة حقیقت وجود در آب
ذاتی اند همچون ثلث و ربع و نصف
و غیره با من النسب که ذات واحد مشتمل
بر انست اگر چه کثرة نسبت در احد است
و احد قاضی نیست اند چه کثرة نسبت
در واحد اگر چه بی نهایت است اما

۵۹
احدی النعش و مستلک الایمان اند
و لکن ظهور آن واحد در مراتب کثرة غیره
متناسی متنوع و مشکلة است باسم وصف
و نعش فلذلك عالم ممکنات غیر متناهی
وجود مطلق احدی النعش چنانکه اعیان
اشیا همه احدیت او معدومند کان الله
ولا شیء معه پس هیچ تعینی را در مقام احدیت
وجود معیت نیست چه وجود ۱۰۹ و اینست
در نسب ذات خود و چون وجود حق نور
لا یم اقضای ظهور این نسب عدمی کند
مع ان النسب فی اعیانها مع قطع النظر

عن الوجود الظاهر معدومند وليكن اين
نسب معدوم معين وجوده ندر حسب خصوصيات
ذاتي خود فيتووع ظهور النور الواحد وتكثر
تعيينه كظهور الواحد من حيث الثلثة
الذاتية له بصورة الثلثة واسمها وحا
ومن حيث الربعية الذاتية له بصورة
الاربعة وتعتقا واسمها فالوجود المشهود
حقيقة هو الواحد في كل مرتبة مرتبة ونسبة
نسبة وبنسب صورها وصفاتها
على عديمياتها في اعيانها فالحق ابد
نور موجود مشهود واحد احد صمد ونامي

٦٠
سواه فنسب معدومه الايمان معقولة
الاحكام والاثار في الوجود بالتعقبات
فافهم فان في الكشف صعب المنال وهو
عكس المدرك عند الجمهور لان المسهود عندهم
العالم والحق معقول معلوم والامر في نفسه على خلاف
ذلك والله اعلم
تنوعات ظهور التوابع او جهتها
معينات وفي الاطلائيل اطلال
تنوعات ظهور وجودها موجب
معينات ظلالها موجب اطلال
يعني كثره وتنوع وجود واحد انجب

ما میات متکثرة عالمست همچون ظلال
و ضلال از ان ظلال است فافهم شد
فالعیین واحدة "فیما اعانیها
حقاً و خلقاً له الا عیان احوال
جو عین خلق حق اندر حقیقت اصل
یکسیت او را اعیان ثابت احوال
حقیقت و خلقت ظاهرست و مظهرست
و احدیت و کثرت احوال ذاتی و زجود
حقت و این کثرت اسما و سمیات
در عین اصلی که عین الا عیان و حقیقت
الحقایق است یکسیت من کل وجه و الله

۶۱
اعلم بالصواب
کواحد و احد فی کل مرتبة
و ما تراه من الاعداد اشکال
یکی یکی بود اندر هر آنچه ضرب کنی
که این تمامست اعداد باشدش اشکال
یعنی تکی در هر مرتبه همان عدد پیشینست
بس یکی در هر عدد همان یک عدد است
چون هر عددی که مضروب یکسیت یک
هیأت اجتماعست از اعداد مخصوص فافهم
فی کل شکل له اسم و هو یغیث
وانه بلسان الكل قوت ال

ز شکل به عددی نام دیگر است آورا
 یلیست بن ز فان هم شده قوال
 فما تشکل منه لا خفاء و ب
 و ان تطرق فی الاشکال اشکال
 یکی بود متشکل درین هم اشکال
 اگر چه خیزد از اشکال و هم را اشکال
 متشکل مطلق به خواهد نه متشکل معین
 و الا لکان المتشکل فی کل شکل لیس عین
 المتشکل الا و لیکن مراد آنست که
 جوهر متشکل میشود و ما لا یتنامی من الاشکال
 فافهم الحق و تدبر ترشد انشاء الله تعالی و اعلم

بذاته بنیشتی الا اعداد و اجمعها
 و انه جذر و اللعب و المال
 بذات خویش یکی مست منشی اعداد
 که جذر و لعب و همان بلیت و هم او مال
 اعلم ان الواحد هو المعتبر بذاته فی مراتب
 الا اعداد بانضمام الی نفسه فی مراتب تعین
 و الحاصل من اقسام الضروب و ضرب
 الاقسام هو تعین ستمی با سماء جمیع
 الا اعداد لا غیر فافهم و الله اعلم
 و لا اقول تکرار الحقیقت ان
 تشابه الشكل فالاشکال اشکال

و الی ملوی که تکرار در حقیقت مست
 اگر چه باشد مانند نمیدک اشکال
 و لیس فی شبه البشیر من شبه
 بالنس من جهة التمثال امثال
 چه شبه در شبه هر دو شبه در صورت
 چه مرد مند بتمثال در نظر امثال
 یعنی مثلث میان اشخاص نوع انسان
 و بشکل نیست که اشکال مشاغل نمیکند
 در شکل و اللون نظر خصوصیات و مابه
 الامتیاز کنیم به شخصی نوعی باشد
 مباین شخصی دیگر فافهم والله اعلم بالصواب

ان الحروف بذات الحق قایمه
 و اما الکو ان اسماء و افعال
 و وف راسمه قایم بذات حق مدیان
 که مست جمله الکو ان اسمی افعال
 و ف الجبل اعلاه و ف کل شی طرفه
 الاصل و جون حقایق اشیا که صور
 معلومات ایشانند در علم ذاتی حق علما
 مراتب بتوتی اشیا باشد و وف باین
 اعتبار باشند و باعتبار دیگر که جمله عالم
 سیات اجتماعی اند ازین و وف که
 حقایق اند پس الکو ان اسماء و افعال

و کمال است و آیات باشند و حقایق
و وف که بذات عالم قایمند و تمام
الکوان میانش جمع آن و وفند فافهم
اینه الحق فی الاشياء ساریه
فکل خلق حق فی مثال
درین حقایق اشیا وجود حق ساریست
که هر کسی الکتب برای حق درو مثال
بذات تجلی بعین النار فی سحر
فافهم فقد فحمت للناس افعال
بشکل نار تجلی ز نور در سحر سن
برین مثال که گفتیم کشت ده کشت افعال

۶۴
فکل فرع لاصل واحد سحر
شاجرت منہ اعضاء و اوصال
فروع چون متجشتر شوند از یک اصل
شجر بود جو بر آید شاخ و برگ نهال
فی الکتب کشف فی الکشف الحقایق
سره و فی النکب للاستار اسباب
جنانک کتم در افشا و کشف در شش
بود شیلست استار موجب اسباب
بدانک در تحقیق با اعتبار سرایت سر
احدیت جمع در کل طهریت حق در عین
غیب و بطون و تجلی در حجاب است

و غایت و ضوح و ظهور سرشت بر حقیقت
حق و متک این حجب بزبان کشف
مومست با سبالتی پیش نا اهل که انکار
حقایق کند فافهم و اسما و اکوان و ذوات
و اعیان که تفصیل طاهرت حق اند
همه حجب و استارند بر حقایق الهیت
و ربوبیت پس مع ان ظهور الحق بهذه
الاعیان و تعینه فیها اعیان و اکوان
حجب اند بر و كما قال ان الله سبعین الف
حجاب من نور و ظلمة و می اعیان الاکوان
و چون محقق این کشف قناع این حقایق

۶۵
کند از روی حق و حق ظاهر شود عالم و ما^{سوی}
در غیب عدم مستور شوند و چنانکه گفت
اذا تعینت بدوا و ان بدا غیبی و ایضا
چون متک این استار کنی از نور تجلی
پرده برین اغیار اسبالت کرده باشی
و فی الحجاب تجلی لیسیر فنا
اهل الحجاب و فی الاغیار احوال
تجلیست خفی در حجاب کاهل حجاب
ندانند آن و در اسرار هم بود احوال
تجلی عبارتست از کمال و ضوح و ظهور
حق و آن اگر چه حق را ذاتیت اما

تعیّن آن باعتبار تجلی له باشد و كذلك
الحجاب و در حجاب محجوب اهل تجلی را تجلی است
اگرچه محجوب آن نداند. بمرمان آنکه منظر
عین ظاهر است و اگرچه نداند عدم ظهور
ظاهر پیش او قاصد در ظاهر نیست انویس فافهم
لو لا بفهمک ایهام و عجیب
ما فی الحقیقه ایهام و اعضال
را اگر نه عجیب فهم هر کسی زحق است
درین علوم حقایق نباشد است اعضال
بجمله رد و عدم قبول است از افهام و اگر
کسی در سخن مفهوم مقصود نباشد و حق انظر

۶۶
من الشمس است فی تعیناته الذاته عدم ظهور
و تجلی بنسبت بافهم محجوب پیش نباشد
شموسنا لم نزل بالحق مشرقه
و لولیک اللّون طلائع و اقبال
شموس ما است همیشه بنور حق تا بان
ولی ستاره کونست طالع و اقبال
بدانکه مراتب انوار اگرچه بسیار است
اما کلیات آن راجع بده اصل است
و نور در حقیقت عبارتست از حقیقتی
که منظر اعیانست و قسمت اول دو قسم است
یکی آنکه یدرک به الایمان و مولایدر

دوم آنچه یدرک و یدرک به آن نور که لا
و یدرک به سو ذات الله من حیث غنا
و تجرده و احدیته و اطلاقه و آن نور که
یدرک و یدرک به ایضاً باسم الضیاء
و درین قسم تمامت اقسام انوار مدربست
و حقیقت علم و وجود بدنبال آنان که
قایل اند بعدم حوازی تعریف علم و وجود
جهت توقیف علم بر علم و وجود بر وجود
اذ بهما یعلم کل معلوم فلا اجلی منهما فی عرفان
و یعرفان بهما ازین اعتبار و صحت
این مذنب علم و وجود داخل باشند

۶۵
در قسم اول که نور حقیقی است فلا یدرک
حقیقه و لا یدرک کان ایضاً لذلک من کونها
عین الذات المقدسه و اشارت از لفظ
نبوت باین قسم است که عایشه رضی الله
عنها پرسید از رسول علیه السلام که هل
رایت ربک یا رسول الله فقال علیه
السلام نورانی ارأه ای کیف ارأه
می فرماید در جواب انک برسید خدا
ترا دیدی گفت که خدای من نور است
چگونه توانمش دید و قسم ضیا که نور است
مدرک و باو هم ادراک توان کردن

یا نور شمس است یا قمر و نور قمر یا نور
مدال غره است و اهل غره یا نور
بدر یا انوار اهل سراج و محقق و چون
قرص صادق برین همه است نور قمری
سه قسم باشد و پنجم نور گوشت و این
نور هم دو قسم است یکی نور پنجم سیار
و نور گوشت ثابت در تی و اما الطارق
فی النار لا النور و نوره من نور النجم
و الکواکب و مفتاح نور شمع است ششم
نور سراج مصباح و میریکی از انوار شمع
و سراج یا مستور است و محبوب او یا

۶۸
ملکوت و دهم نور برقیست و حقایق
این مراتب انوار در عالم معانی برق
صورت نور بجلی ذات لامنته
و من شأنه انه یحقی سر یعافانه بجلی الخفا
و ابجلیان کما قال رسول الله علیه السلام
جلیان من جلیان رزی و هو اکلوة و فعة
بسرعة و ذکره بین الخفا و الظهور و من
خواص هذا التجلی انه متى حصل لاحد من
عباد الله المومنین له بقی طول عمره
دایم البشود لا یجحت عنه ابدا الا ان
یشاء الله ربنا و سع ربنا کل شیء علما

و اگر وقتی از جهت مجتبی باشد مجلی
باشد از وجه دیگر و در عین این جهت
حجاب هم تجلی حجاب و خفاست
لکن علم و از خواص این تجلی آنست
که صاحبش را لذت و عیش بعد از آن
محقق باشد و در جمله ملاذ روحانی و عقلی
و الاهی و طبیعی و جسمانی او را لذت
متناهی عیش است لکن شهوده فی کل ذلك
الحق و لا لذة الا علی من یداجل الله لنا
ولکم من هذا العلم اذ فرخا و اکمل خصب
و نور شمس تجلی نور الوسیست و ظهور

۶۹
یکون فی النفس و التقصیل و نور القدر ان
کان بدر اکاملاً فصوره النور النبوة و کمال
الولاية و ان کان هلال الابدار و الغر
فانوار بدايات الجمال و الترقی فی البقا
و الوجود و ان کان هلال سرار و محاق
و صورة نور تجلیات الفناء و الاذی
و المحو و المحق الذی یکون للسالك الوصل
فهو کل آن فی نقصان حتی یتخی العبد کل
آن عن انانیتة و یخرج عن رعونة
و یفنی فی نور الالویمیه و فی حاله المحو
یکون عین التجلی فی عین الدرجه الواحده

فافهم ونور اللوالب ان كان نجاسيًا
فضورة الهداية الوجودية وان كان ثابثًا
فضورة نور هداية العلم والكشف
والشهود واما نور الشمع والسراج والنار
فالسراج صورة نور علم الشريعة فان كان
في المشكاة محجوبًا فنور علم الاخبار والاتا^د
والتفاسير الظاهرة وما يتعلق بنظامية
النبوة وامن كان مكشوفًا كاشفا فنور
نشايج الخلوة والطهارة وان كان نور النار
فهو صورة نور المجاهدة فهذه الانوار
الثمانية تدور في افلاك حقائق^{عضا} الا^{عضا}

الثمانية الانسانية في عالم الجمع والكمال
وصاحبه الانسان الكامل واما في عالم
الفرق والتفصيل فثمانية في السموات
ومنى الشمس والبدر والملا لان والنجم
الساير والنجم الثابت والبرق فهذه
مراتب الانوار مذبذبة مرتبة فاعلمها
يعلم ان شمس العلم النجلي لا يزال مشرقة
وهو النور المطلق وفقك الله واياها انشاء الله
سما وارضى مدرار برحمتك
وجود جودى بفضل الله بطلان
دين زمين من ازاسمان روان نورست

که ابر فیض من از فضل حق بود هطال
اتما لنسبح فی بحر الحیات لن
فی نعیم بر و ج النور سیال
ما سباحه بحر حیات علم حق است
در و نعیم حقیقی بنور جان سیال
و ما نفیض علی اهل الرسوم لهم
من العلوم فاحکام و اقوال
ز فیض هر چه نو گستم بهر اهل رسوم
ازین علوم جو احکام باشد و اقوال
اهل رسوم علما و حکما رسمی اند که از علم
و حکمت رسم نظام و عرف و اصطلاح

۷۱
پیش ندانند و از خلاصه علم و حکمت
۹. از احکام و اقوال که نقل کنند ب
ندارند چه جمله علوم و حکم که در میان
ایشان متداولست متعلق بحیات
معلوم است و مع هذا اگر چه علوم ایشان
منحصرست در نقلی و عقلی اما نقلی همه
اخبار و آثار و اقوال باشد و هر چه عقلیست
منحصرست فی زعمهم در بدیهی و کسبی و قسم
ملکب هم راجع بقسم بدیهی است و آن
بن منحصرست و اندک و علی هذا بدیهیات
که مرجع تمامت علوم فکرست هم از قبیل

فیض است که برین طایفه اهل عالم علوی
و تجلی از نفوس و عقول کامله فرو می فرستند
تا خیر مایه علوم ایشان شود و چون عباد
ایشان در علوم که دارند بر فکر است
و ترکیب مقدمات از ان مفردات
بدیهی و ضروری و قابل استند که در
استیناج برآین بر میزان معهود مدرک
و ماخذ دیگر است و محجوب از فیض و تجلی
و الهام و وارد و الفا و کشف شده اند
و از حق که علی الدوام بلطایف علوم
و حکم فیاض است نو میداند که بی این

۷۴
طریقه ترکیب مقدمات علمی بکسی فرستند
فوکلم الله الی انفسهم و افکارهم فلا یرلون
مجرین الا ان یتوبوا و یرجعوا عن ذلک فانهم
و ما تنزل من ماء بار ضمیم
او شال مناسیاء یعنی او شال
زیپش ما برد آبی که ابر برگیرد
بدان دیار و فرو بارد افواکی زاوشال
او شال جمع و شال است و هو قلیل الماء
یعنی آنچه از بدیهیات و ضروریات
از قلیل فیض بر زمین اهل فکر فرود آید
از آبهای اندکست که ابر رحمت برگیرد

فشر بهم من صبا بابت نصب لهم
وخرجهم من دنوب القوم السجال
از ان صبا به که ریزیم مست مشربان
که کز اخضر ایشان زد و لو هاست سجال
کج محیط اهل فکر قوت فکر است و این
قوت اگر چه محیط باشد تمام اقسام
علوم نظری و همه خفیه و حیات و سر
سبزی ایشان بآنست شک نیست که قوت
فکر جو و پست و از مطلق عقل الهی کشفی که
اهل تلقی و فیض راست همچون غسالات
و صبا بابت است که عقل من حیث

۷۲
تقیده بالقوة المزاجية الفکرية برادها
اهل فکر القا کنند پس فکر و قوت فکر
که کج محیط ایشانست از دلو عقل سجال
که جوهر بسیط مجرد است و افيض الی دایما
تلقى علوم کند فانهم والله اعلم
ومن لباب علوم القوم لبس لهم
الا تشوز علیها القی و القا
زمع. علم که این قوم صوفیان دانند
بجز تشوز ندارند بر زقیل و زقال
بدانک علم معنی قایمست بنفس که آن
معنی کشف حقایق معلومات کنند

بنمیتز احاطی و نقوش علمی در ذوات
 نفوس مرتسمندار تسام ذاتی بغواشی
 طبع مجربست و چون صوفی بر یا ضات
 و مجاهدات آن حجب را برگیرد
 نقوش معلومات را از ذوات خویش
 بر خواندند از خارج بتعلیم کسب کند
 چنانکه نقل قرآن ناطق است که بلی
 آیات بنیات فی صدور الذین
 او تو العلم و بوجه دیگر چون صوفی از
 لدورات طبیعی صافی شود و آینه دل
 او روشن شود نقوش علوم و معلومات

از حضرت علم الهی در ذوات او منطبق
 شود یا از ذوات عقول و نفوس
 کلی عالیہ یا از عقول کلی یا از حق
 بس طرق حصول علم صوفی مقتد باین
 طریق نیست که اهل فکر بدان مقتد اند
 و ما یرجی قوم بزرگ علمهم
 اَتَى عَلَيْهِ مِنَ الْاَبْطَالِ الْاَبْطَالِ
 بدان دلیل که راجع بر زعم قومی شد
 بود مباحث ابطال را بسی ابطال
 اکثر مسایل و مطالب در مرقی از فنون
 علوم نظر که قومی بحسب زعم خود بر صحت

این برهان یک کرده باشد
 خصوم ایشان هم بر توفیق

آن برهان فی زعمهم برهانی گفته اند ^{سبب}
انکه در مقدمات خللی بوده است و بدان
اطلاعی نیافته فیما بعد یا ایشان یا غیر
ایشان بران وقوف یافته اند و برهان
برای بطلان آن برهان اول گفته اند و علی
هذا برین برهان ثانی هم تطرق مثلاً آن
خلل در بعض مقدمات ممکن باشد و ترجیح
احد الدالین الزم ترجیح باشد بحث دران
ترجیح برهانی عاید شود و امکان اختلاف
ازان مرتفع نباشد و اگر ترجیح بلا مرجح است
معتبر نباشد و با این اعتبار برهان موجب

یقین تام نباشد و جنوح و اطمینان بعضی
بصحت دلیلی علی زعم موجب اطمینان
کلی نیست و اگر نه این چنین بودی
خود میان عقلاء ملل و نخل بعضی ^{البعض} و بعضی
بلا ترجیح باطلست و اگر ترجیح برهانیت
بحث عایدست و منع و نقض قایم بر
محول بر نتایج فکری نیست و ثلج یقین
از طریق ترکیب مقدمات حاصل نیست
فما بقی الا آن یوید الله بالفیض الشفی
و لو صح البرهان علی المطالب و سلم عن
الخلل فذلک ایضاً من الفیض الالهی

اللشفي فالرجوع الى الحق والتقويض اليه
ابتداء من غير جنوح الى سوى نفسي وعصيتي
ورعونة تعينني اولى واليق بالعباد
والبترى من الكول والقوة ونسبة الصحيح
الراجح الى الجنب الالهي والاخلار
اللشفي افي واحق في التحقيق ولا سيما
والقوة الفكرية قوة جو. وفيه غير قاب
في ادراك الحقايق ووجود صحة البرهان
على ما تحت هذه القوة الفكرية
لا يوجب صحة هذا الميزان فيما ليس كذلك
اذ القوة البشرية تفقر عن استجلاء

٦
الحقايق على الوجه الذي يعلمها الحق
وس في نفسها كذلك بس اطينان
يقين جو. بتعليم الهمي والقاء رباني
ولشفي الهامي نسيه وطريق حصول
ان كفت شد فحققت انشاء الله تعالى
وما تفاريع اصلين هتد ون به
الا ضلال وكل في ضلال
فروع واصل كه ايشان بدان بر ندرمي
ضلالست ودر اند جلد ضلال
اصلي كه رجوع اهل فكر بر انست
ميزان وقانون منطقيست كه صحت

و سقم جمله مطالب در همه اقسام علوم بط
براست چه صحت و سقم همه در همه مواد
بطریق برهان باشد و در آن قانون
و میزان ایشانرا هم اختلاف است
میان متقدمان و متأخران چنانکه
بعضی قرائن عند البعض منبج است
و عقیم عند البعض چنانکه بعضی قایلند
بلزوم مالا یلزم از قضا پیش دیگران
و بعضی قایلند بحاجت همه غیر آن و
و قانون و بعضی قایلند بوجود استغنا
از قانون از آن جهت که جو و نظای

از قانون مستقی است بحد و ضروری خاصه
که فطرت سلیم کافیت در تحصیل علم و معنی
از قانون و درین امور و غیره ایشانرا
اختلاف پیش از آنست که بر ذکر آن
مشغول شویم و آنچه بن بستگ آن بعض
که مشیت احتیاجت بمنطق اولویت است
چه هر چه بلا قانون بعض اذیکار ابتدا
فطرت استغنا حاصل باشد منافی آن
که دیگرانرا احتیاج باشد و اگر چه سلاست
فطرت کافیت و لیکن امکان وقوع غلط
فی البعض دون البعض و امکان وقوع

مرتفع نیست پس اولی آنست که میزان
و قانون حاصل باشد اینست محصول
ایشان درین مقام و محقق گوید آن بعضی را
که بسلامت فطرت و ذکا و فطنت
از میزان استغنی باشند نسبت با آنان
که از قبل حق مواعیل تلقی و تجلی اند در تصور
استعداد همچون نسبت محتاجانست بمنزله
و قانون نظری و علی کل تقدیر ماقابل نیستیم
که میزان نمی باید ولیکن ما را باستعمال آن
در تحصیل علوم احتیاجی نیست این میزان
خود نفوس کامله را ذاتی است لله الحمد

۱۲۸
و المنه و مع هذا ما را معقول بر سلامت
فطرت و ذکای خویش نیست بل المعقول
علی الله یلقى الحق و یلقى الخیر الصدق و لیکن
می گویم که اشغال با آن همه عمر از علوم دیگر
نافع که اهم است ضالست و مثل او همچون
کسی باشد که ترا زور اجبت سنجیدن از
و جوامع و ادویه و عقاقیر شریفه در بابش
باشد که وقت دادن او را بکار آید و او بر
براست کردن و ساختن ترا زو جان
مشغول شود که او را اگر جوامع شریف و رزق
سیم و مند بستاند بسجده بل که جویم آنست

که در قبض و انقباض زروسیم و جوامر توفیق
بر تر از او استعمال آن نباشد و استعمال
بدان موجب تضییع وقت است که قابل
صرفست در اسم و اشرف و اعلی و آن
عین ضلالتست و اما کون تفاریع آن
اصل از ضلال اعنی ضلال و کرامی از حق
و حقیقت علم نافع باقی که در آخرت
و بعد المفاو^{قه} سود دارد و با نفس باقی
ماند و اکثر علوم که تفاریع قانون فکری
و میزان نظر است از طبیعی و ریاضی فواید
و منافع آن مخصوص و محصورست بحیات

۷۹
معیشی و بعد از وفات نفس را در آخرت
و عند الله منفعتی ندارد و اما آنچه در علوم
الهی فلاسفه و متکلمان و نظائر بقانون
فکری استنباط کرده اند اگر موافق کشف است
و وحی خود اخذ آن مشرب کشف و وحی
و الفا و الهام اولیست و از نهمت سواد
نفسانی و شوق عادت و میل و تعقید اعتقاد^{دی}
دور تر بس اشتغال باین علوم و اشغالها
من الزیادة فی الفقه فوق ما یحتاج الیه
و كذلك فی الاصولیین و النحو و اللغ
و علوم الانساب و التواریخ و غیره و

ما يبعد عنها فضائل وكمالات اذا كانت
فوق الحاجة ضلال والاستغفال عن
ذكره وعبادته وطاعته والعلم به
والعلم بالاستعدادات الابدية والكمالات
الروحانية والعقلية والالائية واللاحدية
الجمعية بهذه العلوم الرسمية بالضرورة
ضلال عن حق الاسم والاستغفال بما
لا يعني فهذا ما اراد من الضلال والحرقة
وكل من في هذه العلوم في الحيرة
يعمى فافهم الملك الله التقوى والوقار
عند ما يرضى واما لا يرضى انه هو الرضى

وما تأخذ منهم في كل ما أخذوا
الا عن الكون كل عنه نفان
ماخذ مهمست از حجاب عالم كن
كه علم را بود از عقل عاقلان نعال
به علم كه در حيطت فكر و نظر است
از فكر و عقل يا از امثال خود اكنست
شايد كرد بس مهمه مهمه را از عالم خلق
حاصل كرده باشند و چون ماخذ و مدار
متفاوت و مختلف و زابل و فاني
باشند علوم ماخذ از فاني زابل و فاني باشند
تفعلوا في علوم مهم بها اشتروا

۶۱
علی مشایخ نم فی القوم اطفال
اکابر علوم طفیل مشایخ جند
که پیش اهل حق ایشان همه بودند اطفال
اکابر حکما و فلاسفه و نظار و متکلمان
بنزد اهل حقایق که اصحاب کشف
حقیقی اند بمنزله اطفال اند که اغذیه
و اشربه کمالی و جودی تناول میکنند
توانند کردن الا از پستان فکر
و قوت اندیشه و تا ازین بستان
نظام نیابند لذت اغذیه روحانی
و استنشاق هوای نفس رحمانی و نور

فیض سبحانی ندانند و فقنا الله وایاک
علی ما یحب و یرضی انشا الله و تعالی فهم
تواریث امیتا عن منین و منهم
امثالهم و منهم با کتب جمالی
برند علم نمیراست مرده از مرده
که بوده اند جوایشان همه حق جمال
علوم رسوم که طریق حصول آن بمرات
است از بنی آدم بتعلم و کسب جان ندارد
چه جان علوم حق است و متعلق علوم
کونی و ماضی و حوین از جا بیست
کون و صمیمت عقولست نه حق مرده

باشد چنانکه از شیخ محقق سلطان العارفين
انلي يزيده سبطاني منقولست که فرمود بعلما
رسوم اخذتم علمکم ميتا عن ميت واخذنا
علمنا عن الحی الذي لا يموت حی فرمايد
که شما خود علوم خود را مرده گرفتيد از علما
مرده و ما علوم خود را از خداي گرفتيم
که حي لا يموت اوست و علوم اهل حق
جون بحق است و از حق آموخته است
چنانکه فرمود و اتقوا الله و يعلم الله بس
علم و معلوم زنده است و كذلك العالم
بذلك العلم لانه العلم الباقي بالمعلوم الباقي

۸۲
و سوا الحق و العالم الباقي باحق الباقي
الفاني عن ما سوى الحق فانهم ترشدوا ^{تعاليم}
في الوقت ضيق و في آمالهم
و العمر اقصر مما في قلوبهم
بوقت تنكص آيد فرخناي اميد
بعدم كونه ناييد درازي آمال
خا لولا فحقا لولا و عان لولا و اين هم
من معيشه في الحی نالوا و ما في لولا
نذیده اين همه كويند لي خبر زان قوم
که يا فتقد و سخن را نداده اند مجال
قد علم القوم حي لا يموت فمن

لَدُنْهُ نَالُوا غُلُوقًا بَعْضُهُمْ نَالُوا
علوم اهل حق از حق لایموت رسد
که قطره است جهان زان بخور لال
نالوا آخرین یعنی داند من ناله نیوله
اذا اعطاه و نالوا اول بمعنی یافتند
من ناله نیناله اذا و جده یعنی حق تعالی
از ان علوم که با اهل حق دهد و یابند
بعضی با اهل استعداد دهند و اگر چه در
ترجمه بیت تغیر معنی مست اما تغیر
فحوی نیست به جهان قطره ایست از علوم
الهی که بتجلی حاصل این قوم است

۱۲
علم یعلمت الرحمن لبس له
تحول و احالات و ارسال
خدای ع و جل به جده نخبه از دانش
ز ذاتش آن پذیرد تغیرات زوال
قال الله تعالی ان تتقوا الله یجعل لکم
فرقانا و الفرقان علی التیمیز بین
الحقایق و بین الحق و الباطل و بین النور
و الظلمة و هو علم الحد الفاصل بین الوجود
و العدم و الحق و الخلق فهو البرزخیة
و صورة تعلیمه تعالی علی ضرب کثرة
منها الوحی و الامام و الفاء و هو ان

ينزل الحق بعد تعينه في مرتبة من المراتب
اما على قلب العبد او على روجه او على سمعه
او على عضو من اعضاءه فيحصل لذلك
العضو من الكرامات ما يخصها والذي
نخص بالعلم من الالفاء ينزل على القلب
والعقل والذي لا يقبل التحول والغيرة
من القاء وهو العلم المتعلق بالحق والابرار
عن ذاته ونسبة الذائنة والعرضية
والوضعية والفعلية والله اعلم
علم يقوم بذات الحق قائم بهم
والقوم قاموا به في علم ما قالوا

٨٤
بعين علم که قایم بذات حق باشد
قیام باز نمودند قوم در اقوال
قیام قوم بعلمی که قایم بذات حقیقت
جنانست که علم ذاتی حق بمن اوست
سجانه و تعالی چه اوست کمال بعلم زاید بر ذات
پنست تعالی عن ذلک علواً کبیراً
و چون بعد از فنا ی خیر و صقال آینه
دل و تسویه و تعدیل که مخصوص بدست
چون تحلی احدیت جمع حاصل شود و دل بنده
عش تحلی حق شود و دل را کنجایی حق
شود ضرورت باشد که علم ذاتی از ذات

متجلی و منفک نیست و بعد تحقق التجلی الحقی
وسعه القلب له فقیام العلم بالقلب القائم
بالحق المستوی علیه ضروری و لهذا فرمود عم
حکایت عن الله تعالى انه قال ما تقرب
الى عبدی باحسان ما افترضته علیه و انه
لینقرتب الی بالنواقل حتی اجه فاذا
اجبته كنت سمعه و بصره فی سمیع و بلی
و فی روایة كنت یدیه التي یبسط بها
ورجله التي یبشی علیها و لسانه الذي
ینطق به فهو لاء القوم ما یرون الا الحق
یا الحق و لا یسمعون الا منه به له و لا یطعنون

۸۵
الابه له و لم یزل فی العمل العالمون فی
ذلك فلیتنا فس المتنافسون و الله الموفق
و المستعان و علیه التكلان
فهم به فتموا ایاها من
فالحق منهم و هم بالحق قوا
زحق همیشه همه حق کنند و بود
حق از همه همه از حق شده بنطق و مقال
و فوق هذا مقام لست اذکره
و فی المقام مقامات و احوال
و رای علم لدنی و قرب نافله
درین مقام مقاماتنی عدد احوال

بدانک « علم قرب نوافل حق سمع و بصر
و غیرهما از قوی و حقایق ذات بنده
می باشد و بحسب بنده باشد لانه
کیتونه المطلق فی المیقده انما یکون
بحسبه کلون العلم فی اکادش حادثا
و اکیوان فی الانسان انسانا و اللو
فی الاسود سوادا و در قرب فابهن
بنده چشم حق و زبان حق می شود و
یکون العبد للحق بحسب الحق و الالم
یکن له به زبان و چشم حق بحسب ذات
او باشد و باطلاق حق که لایق جناب

۱۶
اقدس است متحقق گردد و چنانک
فرمود علیه السلام ان الحق لبطلت
علی لسان عمر و بعد ازین دو مقام
مقام جمع است در جمع دو مقام کلی است
یکی را اهل حق مقام تحصیل خوانند و این
مقام احدیت جمع است یعنی عین عضو
و عین عبد از انانیت خود محو شود
و عضو مضاف بحق شود و بی عبد و بند
در وقایف حق از خود و غیرت
مستور باشد چنانک نص قرآن بدان
ناطقست قال الله تعالی ان الذین

بیا یعونک انما یبایعون الله مبايعت
بعین مصطفی صلی الله علیه وسلم
در عیان واقع بود و مع هذا مبايعت
در حق هر فرموده لفظ انما در عبارت
هرست پس درین مقام عین بنده بحسب
حق باشد و لهذا دستی که مبايعت
بآن بود مضاف بحق باشد یعنی
بنده جنانک فرمود علیه السلام هذا
ید الله و اشار الی بمسب علیه السلام
وقال الله تعالی ید الله فوق ایدهم
و در رای العین دست رسول بود و عم

۱۸
که بالای دستهای اهل مبايعت
بود و فامش را ید بال فوقیه المضام
الی الله فی قوله تعالی ید الله دست
محمد است فافهم و این مقام تخص بنده است
که محض حق شود و درین مقام احدیت
جمع هویت بنده با هویت الهی است
جنانک این که ذکر تخص اینست بنده
بود در اینست الهی و اشارت بمقام
احدیت جمع هویت بنده به هویت حق
در قرآن آنست که فرمود و خلقتون بالله
لکم لیرضوکم و الله و رسوله احق ان یرضوه

سویت رسول در سویت حق یکی است
و بعد از ذکر خدای و رسول افراد ضمیر غایب
کرد فاهم و مقام دیگر را مقام تشکیک
خوانند و این مقام جمع الجمع است
و مع ذکر عین العبد و بقایه لایکون
الوجود حقیقه الا الله تعالی كما قال
و ما ریت اذ ریت حقیقت تشکیک
در حالت اثبات نفی فرمود بس مع وجود
عین العبد و تحقق الرّحمی عنه و اثبات
الرّحمی له از و نفی فرمود انگاه محض
و تحقیق رعی خویش فرمود کردن

۶۸
فی قوله و لکن الله رعی و ذلك بموجب
الاستدراک بعد النفی بس این مقام
احدیت جمع تشکیک و محض است زیرا که
و ما ریت اذ ریت قسم تشکیک است
و لکن الله رعی تحفیض محض است فاهم
ایمان بآن کفایت در سعادات
الهی و بقا الله و ایدنا
للعلم بالفکر قانون و قاعده
و بالحقایق منهاج و جنود
جنانک علم نظر است صابغی مست
درین علوم حقایق طریقت و منوال

كل الموازين من ميزانها و
وضوح لكل مقياس و مكيال
موازين موازين همه بدین میزان
مصحح اند از پنجا مقياس و هم مكيال
هر میزان و صاحب میزان را استناد
بمیزان حقیق است چه هر یکی را همه
مخصوص است از حقیقت که آن
میزان مخصوص در دیگری نباشد
و اهل حق را میزان حقیقت و حقیقت
که در همه حق بینند و حق دانند و حق
طلبند و حق ستانند و حق دهند و حق

۱۹
هر یکی را بحسب خصوصیت او حق تخصیص
کنند که حق آن مرتبه است و نفک الله
• وایانا انشاء الله تعالی •
و لقد وزنا لكل ما يشا كل
و للجمیع بصاع الحق نختار
کشیده در خور هر یک و سیم میزدانی
که جمله را برسد حق رضاع و مد کمال
بذا مقامی و علمی لا ازاله
و كل حال سوی هذا غریب
مقام و حال من نیست و زین جدا نشوم
که نه چه مست و نه چه باطلست و خیال

و صبغة الله لي ذاتية أبد
و كل صانع سواه فهو نصال
بر نك دین الهی همیشه منصیغ
و لم زمره نه این صبغتش شد نصال
ان گشت تر عیب علی و قلت
فانت لابد للتحقیق نیال
بدین علوم اگر قابلی و رغبت تو
بحق بود حقیقت رسی بعلم و بحال
فا عمل کافی کتاب الله من علم
و من علوم بها جانتک ارسال
بکن عمل بکتاب خدای احکامش

۹۰
و زان علوم که آمد بتو که ارسال
و لا تا قول و لا تسع نظامه
وانت للمحتی فی سواه و کمال
ملک نظامه و ان قناعت و تاویل
مجوی و باش معانیش را بحق و کمال
و اصدق و اخلص لم فی البسر و اوقت
یلک علما علی منک اسدال
بسر و جهر بتقو و صدق مخلص باش
بعلم آن برسی کز تو برویست اسدال
الشرع باطنه عیش لشارعه
و ظمهره شارع یخوه قفقال

بدان که باطن شرعست عین شارع
که ظاهرش سر است و ممکن بقال
فمن شرایع عظیم شعایر
وللعشایر اکرام و اجلال
تو از شرایع تعظیم کن شعایر را
و کر عشایر او را نوازش و اجلال
و من شاء و عاشر معاشره
فهم مشاء و بیت الله ابدال
بعرف شرع معاشر شو آن معاشر را
که خود مشاء عربیت الله اند از ابدال
فکل علم و تحقیق و معرفت

۹۱
و حکمت خالفت فی اضمال
ز علم و حکمت و تحقیق و معرفت که تراست
اگر مخالف شرعست جمله ضلال
فلیس علم و تحقیق و معرفت
و حکمت فی خلاف الحق بنقال
که علم و حکمت و تحقیق و معرفت نبود
خلاف شرع که شرعست اصل در همه حال
و الشرع میزان تحقیق و معرفت
و حکمت و شهودی و مولی حال
که علم و حکمت و تحقیق و کشف و معرفت
موصول است بمیزان شرع ازین منوال

و لا يَرْجُو حَسَنِي لَمَّا عَ بَارِقَةٍ
عَنِ الطَّرِيقِ ان قَوْمٌ بِهَا زَالُوا
مَرَّازِجًا بَرْدًا لَمْعًا وَ بَارِقَةً
اَلْكَرْبَةِ بِرَدِّ جَهَانِي زُرَّاهُ حَقِّ نَجْمَالِ
و لا يَرْزُلُنِي لَوَّاحُ خَارِقَةٍ
عَنِ الْحَقِيقَةِ ان قَوْمٌ بِهَا حَالُوا
مَرَّزَلْمٌ نَكْبَذَ طَارِقِي بِلَا حِيَّةٍ
زُرَّاهُ حَقِّ حَوْزِ زَلْ كَرَفَتِ صَاحِبِ
و لا يَحْلِلُنِي طَوَّاحُ طَارِقَةٍ
عَنِ الشَّرِيعَةِ اِنْ حَالُوا بِمَا خَالُوا
نَهْزِي بِرُكْنِ طَائِحِي بِطَارِقَةٍ

۹۷
زُرَّاهُ شَرَعٌ كَهْ شَرَعَتْ حَالِ مَلِّحَالِ
هَذَا هُوَ الْحَقُّ صَدَقًا بِهَادٍ
فَالْزَمُّ تَرْتُّدٌ لَا يَقْبُذُ كُضْلَالِ
بِرَاسَتِي كَهْ حَقِّ انِّي سَمِجٌ خِلَالِ
رَهْ هِدَايَتِ حَقِّ رُومِ رُوبِي ضِلَالِ
و لا يَرُدُّكَ عَمَّا لَوْمٌ لَا يَمِيزُ
و لا يَصْدُكَ عَمَّا قَلْبٌ عَذَالِ
نَكْرُكِهِ بَارِزًا رَدِّ مَلَامَتِ مَرْدَمِ
نَزَاحِ تَرَاوِشٍ دَمَانِغِ اَزْمَتِ عَذَالِ
وَقَمِّ لِرَبِّكَ لَا يَقْبُذُكَ غَايِقَةٍ
مَقِيْمَةٍ فَيَكُ عَنْهُ هُوَ اَجْلَالِ

جهان برای خدا خاست کن که نشاند
 موانعی که میمند در دلت ز اخلال
 و اعْمَلْ مِنْ عَمَلِ الرَّحْمَنِ اسْتَوْفَا
 عَمَلْتِ وَلِلرَّحْمَنِ اسْعَمَالُ
 عمل بکن که تو با جمله عمل عملی
 که زان قبل که خداوند را بود اعمال
 علم بلا عمل روح بلا جسد
 و این اجباد روح العليم اعمال
 علوم ملی عمل ای دوست روح ملی جسد
 از آن جهت که تن روح علم مست اعمال
 و آن اردت کفایا للعنف

کفایا من کفایت صدر الدین اجمال
 و کر برای عفانی کفایت می طلبی
 رسد ز صاحب دیوان ترا منال منال
 الصاحب العادل القرم الهام له
 جود با منی مرام النفس کفایت
 ستوده صاحب عادل که جود دمت است
 بد آنجه غایت امید دل بود کفایت
 صدر له الصدر فی دار الوزارة فی
 ابواب من صدور الدیم عمال
 بصد رحمن وزارت مقام این صدر
 که بر درند صدور جهان ورا عمال

صدر الزمان بهذا الصدر مستبح
والدهر منتبهم في وجه الفان
زمی که صدر جهان مستبح بدین صدر
دمان دهنه نخذه ازو با حسن قال
وزیر مملکت الدنیا و صاحبها
شرقاً و غرباً له فی الملک اذلال
وزیر و صاحب دیوان مشرق و مغرب
که عدل و فضل و راست بر جهان اذلال
له حدیث قدیم فی العلوی و له
فی کل مکرمه قول و افعال
و را حدیث معالی قدیم باشد و در
سمه مکارم احوال باشد و افعال

۹۸
لله مستعمل بالفسر قدین علی
وجه الحجرة جرت منه اذیال
سند که نعل و را فوق قدین کشد
کشان زخ بروی حجره براذیال
و واقع التشر فی علیا و محمته
من دون طايرة المیمون حلال
بجنب ممت عالیش سر واقع جرخ
بود بسایه بش باز خوش حلال
بحر و فی الخلق بر بالوری کر
للخیر و البیر قوال و فعال
نمود و خلق جو کاست و خلق را جو بست

که دارد از همه بکی و خیر قول و فعل
 تَعْنُو الْمَعَالِي لَعَلَّاهُ فَحَضَرَتْهُ
 للعره ع. و لا قبال اقبال
 امید دارد معالی زنده علیا اش
 زنده ع. عزیز است باشدش اقبال
 اکابر الملک فی الدنیا اصاغره
 و الحاسدین ان ع. و افار ذال
 اکابر همه آفاق ملک جاگرا و
 ولی عداش بعین تعزیزند از ذال
 طو الکلام لم العیش رقت
 فی الفلک رفقا و فی جدواه احوال

۹۵
 حلاوة سخنش تلخی زمان برسد
 که رقت بدلتش مست و در عطا احوال
 لا اله الا الله یقعد ما حلت عوا یحده
 و لا لما عقدت ما یدر حلال
 نه دم عقد کند هر چه می کند رایش
 نه عقد کرده او را کسی شود حلال
 و کل ما یدیر الذبیر القسمة
 فما لبیا نه حتم و اف. ال
 موافقت بتدبیر حکمش نقتدیر
 که هیچ دولت او را بهاد و خم و زوال
 اخوه قاضی قضایه الملک حاکمهم

وکل شیء من الخلق لا یزال
 برادرش که قضا و قدر را شست
 و راست جمله یاران اکابر و انبال
 غنایه "حماة" پیروی می نمود
 فلان و منهم اعدای الدین فلان
 ز تیغ رخنه و رآن کماة شیردلان
 من ادرخنه در اعداء و حاسدان فلان
 فهم لا عراضهم صوان جوهرها
 و للجواهر و الاغراض بذال
 همیشه جوهر اعراض را نکه دارند
 ولی جوهر و اعراض را دینند نوال

دامت معالیهم و الله تبارک و تعالی
 و لایزال علیهم السلام و اجلال
 مدام باد معالی خدای نامشان
 مباد زایل ازیشان عزت و اجلال
 و دوام کمال اهل الدین قاطبة
 من جوده الكل للامال اما
 پناه اهل جهان باد دولت او دایم
 ز جو د او همه آمال خویش را آمال
 و صلی الله علی محمد و آله و صلواته الطاهر
 و السلام علی اهل الدین الصالحین
 و بحمد الله رب العالمین

کتاب الفقه المصنف

قال العبد الفقيه مؤيد بن محمود بن صاعد
الادبي الصوفي اصلحة الله لنفسه واستصلحه
لقد والله اريد برمكارم اخلاقنا و
محققان و حکما نشت که چون بشریت
محل نقایص است اگر عثور بر عثرته
یا وقوف بر منفوتی واقع شود بر روی
به سهوی ذیل عفوی پوشانند و بر محلی
پسندیده که دیده باشند محل فرمایند چه
نسخه اول است که در قلم آمد و درین جمله

سخن غیر نیست و دیگر ترجمه بعضی است
الرجه بر غایت ایراد ماتحت اللفظ
بعینه عنایت زرفت اما خلاصه بیت
و مراد فحوائی تمام بامزید معنی و دقیقه
دیگر بنظم آمد باید که مستعد آن تحقیق
و مستر شدان طریق تحفظ و مدار است
و نا مل در علوم این قصیده اعتنای
تمام بر وجه اجتنای ثمرات سعادات
دو جهانی و اقناء اسباب سیادت
و کامرانی در فهم مضمون این قصیده مضمون
والله الموفق و جون وضع و بنای

این قصیده را مقصود اول ارشاد و هدایت
خلاصه عالمیانست واجب آمد که وصلی
بذیل آن نوشته آید مشتمل بر فصلی در تسمیه
این اصل و ختم بر وصیتی و نصیحتی که
دلیل و قایده است بسوی خیرات و الله
الموفق والمعین شاید دانستن که اشرف
و افضل اوقات انسان آنست که او
از سر و فوّه جمعیت و کمال حضور دایم
الشهود باشد و معنی دایم الشهود و الحضور
آنست که دایما حق بیند و حق شنود
و حق گوید و حق داند و حق دهد و حق

۹۸
ستاند و در حق گوشت و حق باشد و اولیا
و ابنیا و امنا و خلفا را همه درین اصل
تفاوت و تفاضل و مسارع
و تناضل بوده است و مراتب
و مقامات و منازل و منازل
جهت حصول این رتبت و وصول
بدین منزلت باشد حقیقتا الله به
فی هذا المقام و ایا کم تمنه و یمنه و جو
حصول این فضول و وصول بدین اصول
فی الاغلب و الاکثر موقوف
بر تغلب قوای روحانی و الهی

بر قوای طبیعی و نفسانی باشد. مداومت
بجاهدات و ملازمت مکاتبات و مشابره
بر مراقبت و محاسبه و ترک مجانب
سوا و تجرد و تفرّد و عزلت و خلوت
و دوام جوع و سحر و صمت و صبر و اکل
و تسلیم و رضا و صدق و یقین و هوش
و باقیان این اصول مسبوقست اما
چون در نوع انسانی طبقات سلاطین
و ملوک و وزراء و قضات و اکابر اصحاب
مناصب هستند که از خواص بنی آدم اند
و بر این سریقه مجاهدات و مشاق

49
توانند سلوک کردن خواستگار
طبقه طریقه اهل و صول و حال ابراسین
و جهی و موج. ترین عبارتی ذکر کنم
اگر قایل کویید که این کمال است
چنان که ذکر کردی بر مشاق موقوف
و مسبوق سهولیت و آسانی آن چگونه
تواند بودن فخاصه بسیج مرشدی
پیش از تواتر الزام بیان آن نگارنده
جواب گویم ذلک من فضل الله علینا
ولکن اکثر الناس و کیفیت بیان آن
در عقب مفصل آید فلیفهم ذلک

انشاء الله تا چون طبقاتی رحمت
ترک و تجرید و غربت و مجاهدت بد
طریقه سهل مواضبت نمایند و بصدر
تام و جمعیت درون بآن عمل کنند
بکرامت شود و حضور و کشف رسد
انشاء الله تعالی خانک جمله قوای
طبیعی و نفسانی و حیوانی بر قرار خویش
باشند و لیکن میزان شرعی
و جاری بر نهی عقلی مرعی باشد و این
طریقه مساهلت و رفیق و مجانبست
از مجاهدات و مکابلات مشق است

۱۰۱
و ذلك لان الله تعالى رفق بحب الرفق
وقال عليه السلام نفسك مطيتك فارفق
بها وقال عليه السلام لا تشدد و اعلی
انفسكم فان قوما شددوا على انفسهم
فشده الله عليهم برخوشتن سخت
مگیرید که قومی بر خود سخت گرفتند
تا خدای تعالی هم بر ایشان سخت
گرفت و آن خیر الامور و سطها ماضع
الرفق فی شیء الا زانه رفیق در مسج
جیزی موضوع نشد الا که زیب و زینت
بخشید اگر صاحب ممتی که در راه حق

سرمه جد و جهد در دیده دل و جان کشد
و خواهد که بر طریقه روحانیان سلوک
کند در رساله اخلاصه لارشا طلب
دارد که آنجا قاعده کلی در سلوک
آن طریقه مذکورست و الله الموفق
فصل بی و صل بدانک حوین دل
احدیت جمع حقایق روحانی و ربانی
و خواص قوای عقلی و نفسانی و جسمانی
علی الوجه الاكمل و الاعدل و الافضل
دایمادش در انواع خواطر طبیعی ظلمات
و نفسانی شهوانی و ملکی و شیطانی و رحمانی

۱۱۱
ربانی متقلبست و باعتبارقلب قلب
در خواطر او را قلب خوانیم قال علیه
السلام قلب المؤمن بین اصبعین من
اصابع الرحمن قلبها کیف یشا لا اله الا هو
الواسع الجامع العليم فلا یخلو قلب
عن خاطر یقلب فیہ الا ان یشاء الله
العلیم الحکیم و غرض اولی و قصد اصلی
تتعم و لذتست نمشاهده و محاضره الهی
دایما و غایت مطلوب انک دل انسان
عش استوای الاهی گردد و تا دل از این
خواطر بکلی تهی نگردد محل تجلی و مجلای

تجلی نشود و تهی شدن دل زین خواطر
یا بطریق عنف و مجاهده و مشقت و ریاضت
و مکاید شش با یقین اصول خمس ظاهر
در ظاهر و می العزلة و الجوع و السهر
و الصمت و ترک الما لوفات مع احکام
احکام اصول خمس باطنیه می ارواحها
و حقایقها و می الصبر و التوکل و التسليم
و الرضاء و الصدق فی الاخلاص باید
که این اصول شعار و دثار سالک
طالب وصول باشد و این مقامات
از مقامات مستصر است که منقطع نشود

۱۱۲
اعنی الی الموت و بعده من المقامات
ما یقطع بالموت و لکن طریق آن عظیم
صعبست و مخصوص بخواص خواص اهل
حق و روحانیات الهی و غرض درین
وصل ذکر طریقه آسان و درستست
که مخصوص ملوک و سلاطین و وزرا
و اصحاب مناصب بزرگ و اکابر و ^{سایر} سلاطین
دولت باشد چنانکه بی ترک سلطنت
و وزارت و کثرت ریاضت و مجاهد
و شدت تبتل و مکایدت چون کسی
بر این طریقه مداومت سلوک کند

و اوقات خود را موصف و مضبوط
دارد بجا زمت و مداومت ذکر حق
بسی فتوح قلبی و کشایشهای غیبی احوال
و وقایع آن سالک باندک مدت ظاهر
کرده و آن خابست که بعد از عقیده
دین اسلام که عبارت از جمال انقیاد
و تسلیم است با و امر و نواهی الهی
جه بنده تا از جمله تصرفات نفس و هوا
و تحکیمات عرف و عادت و عقل عبادی
بحق نکراید و مستسلم امر و فرمان نکرده
مسلمانی حقیقی نباشد قال الله تعالی

۱۲
فلا وربک لا یؤمنون حتی یکموا بها
شجر بنهیم ثم لا یجدوا فی انفسهم حرجا مما
قضیت و یسلموا تسلیما و باطن اسلام
و روح او ایماست و ایمان اگر چه مغفلا
دو اند شجره است که اعلی مقامات
ان لا اله الا الله باشد و ادنی او اقامه
اذی از ره کدر قال علیه السلام الایمان
بضع و سبعون شعبه اعلیها قول لا اله
الا الله باشد و ادنی اقامه اذی
عن الطریق اقامه طریقت و اتمات
آن ایمانست بخدای و ملائکه و کتب

منزل و انبیا و رسل مرسل و قضا و قدر
و حشر و نشر و قیامت بران وجه که
در قرآن و حدیث رسول علیه السلام
و مقالات علمی و مشایخ راسخ مذکور
چون اعتقاد را تصحیح کرده باشد باید
که بداند که مشیت چیست که طلب
دانستن آن بر هر مؤمن طالب نجات
خویش واجب است یکی دانستن واجب
و جایز و مستحیل و ذات و صفات
و افعال و علم سعادت و علم شقاوت
و علومی که طالب نجات را ضرورت

۱۱۴
اولا و علم سعادت و علم شقاوت
سم موقوف بر معرفت و علم ان مشیت
که علم دین و شرع مطهر الهی برانست
علم حلال و مباح و حرام و واجب
و مندوب و مکروه و کتاب سنت
و اجماع امت و مردم تحصیل این عالمند
یا متعلم و بعد از حصول و ایمان تام بدان
باید دانستن که او از قبل حق مکلف است
بالتزام موجبات این امور مذکور و معلق
این امور که متوجهست بر بنده مکلف
مشیت عضو است چشم و گوش و زبان

دست و شکم و فرج و پای و دل و این
مشت در سنت که حق تعالی بکمال حکمت
میان دوزخ و بهشت نصب کرده است
همچنانکه در اول لغت عرب باب
خوانند و از هر طرف باب باشد فکد یک
این مشت عنورا می شاید که در نهامی
کردانی و اگر و العیاض بالله بطرف
مخالفت و عصیان کشاده گردانند در باب
دوزخ شوند این اعضا همچون در نهامی
میان دو خانه سعادت و شقاوت
چنانکه اگر یک جانب بکشی آن دیگر

۱۱۵
بفرود دست بسته شود و مفتاح در سعادت
موافقت بنده است با حق در او امر
و نواهی و عدم این مخالفت باشد
که مفتاح شقاوت است اگر بحسب غایت
ازلی تو بقیق ابدی حاصل شود بر موافقت
حق تعالی و این بهشت عنورا بموجب
آن مشت اصل که واجب و حرام و مباح
و مندوب و مکروه است بران وجه
که در قرآن و سنت و اجماع ائمه ^{علیهم السلام} است
بعمل دارد و این مشت در بهشت حقیقی تر است
بواجبات و مندوبات و حلال پیش

نکشاید و از دوا و مکروه بکلی بسته
دارد و از مباحات آنچه او را از
ایمان اصول خمس باطنه مذکوره مانع گردد
و از تحقیق و تدقیق و مواظبت برده
اصل کلی دیگر که اکابر مشایخ طریق
بر آن تحریر فرموده اند و شروط واجب
الرعايه است دانسته مشغول باشد البته
ترک کند و هر چه از مباحات شرعی همچون
اکل اغذیه لطیف صالح که بهای باشد
و لباس جامهای فاخره و رکوب مرکب
مشمه و نکاح زنان و کنیزگان خوب

۱۱۶
بر وجه شروع بنیت اتباع شریعت
محدی و خواب بر مفارش نا عم که او را
معین و مقوی باشد بر عبادت
و طاعت و فراغت خاطر و دل بسبب
استجماع قوی اگر زی زحمت مشقت
حاصل شود و چنانکه سالک را بی تهمم
و رنج بدست آید و موجب جمعیت
دل شود بر سلوک و در مخافه
بر اصول مذکوره زیان ندارد نسبت
باملوک و سلاطین و امرا و وزرا و اکا
دین و دولت که ایشان را دنیا بی فکر

وزحمت روی نماید و ازین جمله هر چه
ایشان را دست دهد و در دل و جمعیت
در و ن تغییر و تاثیر نامحسوس نکند جایز باشد
و لایستما که بزرگی صاحب ممتی برین
طریقه سلوک کند با جمعی از منقطعان
و اصلان که ایشان را با انواع ^{طافت} ملاقات
استمالت کرده پیش خویش دارد و تمام
مونات و ضروریات ایشان را از مال
و سعی که خدای تعالی روزی ایشان
کرده باشد همیام و معدد دارد و بر تدبیر
که نه او را و نه ایشان را زیادتى اندیشه

۱۱۶
و استقامت امور و مهمات معیشتی نباشد
و جمعیتی روحانی رحمانی در روزگار
از ایشان روی نماید موجب آبادانی
جهانی شود و فقنا الله و ایاکم علی ذلک
انه قدیر و بالاجابة جدیر ^{تمت} للفصل
فی هذا الأصل بدانکه هر چه زیاده
از اندازه حاجت و کفایت ترک
و ایشان را اولیتر است و قدر حاجت
و کفایت چون دست دهد مخیر است
میان ایشان و میان تناول اختیار و ابرار
ایشان کنند و محقق جای ایشان را و جای

تناول داند که نفس بخود مایلتر است
ایشان را کند و لوکان به خصاصه و اگر
نفس عارف عارفتر است و احتیاج و فتح
حق نفس آنست که درین حال با او رفیق
گند اما باید که این طبقه را از مردم اولاً
مال حاصل خود را در بخشش کنند راست
یک بخش اول برای حق و اهل حق خدا
یا امینی متدین صاحب خود و مرد
بسیار در تاجرت اهل و او تدبیری
و تمیزی کافیه نقد بجمعی دارد
و نیمه دیگر در وجه دنیا و منصب

۱۱۸
و ملک و سلطنت خود دهند و با مبنی دیگر
که در کفایت آن مهمات نیازک
جایک باشد بسیار در خوشنخت
تقسیم و تقسیط هر دو قسم بر مرد و مهمات
و مصالح دینی و دنیوی محتر و مقدر مضبوط
کرده با منای خود تقویض کند جناب
مهمات احتیاج مراجعت و فکرت باشد
الاد کلینت و سوانح مهمات و ملک
والله تعالی دافع کل مله و رافع کل همه
و مد کل ممة اند قدیر و چون آدمی را
ارما کولات و مشروبات و ملبوسات

و منکوحات و مرکوبات هر چه خویش و خواست
بر وجه مشروع دست دهد و مال و جاه
و منصب و خدم و حشم و ملک باشد و بر سلوک
طریقه صحیح و مداومت بر عملی که منتهی بخیر
و وصول و حصول دلالت و ارشاد دنیا
و کامی و توقف و تفکر و تصرف نماید
عین همان و خدایان باشد اعاذنا الله
و ایاکم من ذلک انه رؤف رحمان
عظوف محسان اکنون آن ده اصل را
یا و کنیم که چون بران مواظبت نمایی
دل تو آینه بختی گردد و عرش لاهوت

۱۱۹
شود اصل اول دوام طهارت
و طهارت بر صفت و جہت اول طهارت
تن از جمله کناہان ظاہری و طهارت اعضا
مشت کانه مذکورہ از محضورات
و مرکوبات و زیاتی اکثر مباهات
دوم طهارت عقل از شکوک و شبه
در حق و در دین و کلمات محققان مشایخ
و حکمای الهی و از آثار عقاید و عواید
ج. وی حجابی سوم طهارت نفس از فضولی
و دعاوی و رعونات و عجب و کبر
و انانیت و از قوای مبہمی و سخی و شیطانی

که بر جمله اخلاق ذمیه اند چهارم طهارت
روح از آثار نفسانی و تقیّدات و تعشّفات
مرتبی و اسمای بنجم طهارت دل از خواطر
نفسانی و شیطانی ششم طهارت سر از ^{خط} ملا
اغیار و حجابیات مغمّم طهارت چهار
اندام که مشهورست باید که برین طهارت
مداومت نماید اگر حاصل است و اگر نه
جهد کند در تحصیل آن و الله الموفق **صل دوم**
دوام ذکر بر وجهی که از سر پرورده و اصل
موصل تلقی کرده باشد و آن خان است
که از سر خلوت نشین خلوت که اعتقاد

۱۱۰
و صدق و ارادت در حق او داشته باشد
ذکر تلقین و تلقیح شود اما باید که ذکر
متصل الاکناد باشد بحق از طریق ^{مصطفی}
صلی الله علیه و سلم چه هر ذکر که ذکر
تلقیح باشد مفید و منبج نباشد و اگر چه هر کسی
از پدر و مادر و استاد و معلم خوش انواع
اذکار شنیده باشد ولیکن مثل ذکر تلقیح
بم چون نشان سلطانتست که چون بر منشور
ولایتی باشد ولایت دست و ذکر بعداد
و عرف و خوشنکی را مثل همچون خط غیر
سلطانتست و اگر چه ذکر با خلاص و حضور

کند همچون خط خوب خطاطانه باشد اما
هیچ ولایتی بصاحبش ندمند بلکه اگر
بر منشور بجای نشان سلطان نویسد
بیم سر باشد و باید که وقت تلقین ذکر
بیش تلقین یاد تمام نشیند و تلقین
داند که ذکر او متصل است بحق و چون
نسبت این ذکر حاصل شود ذکر او هم
متصل باشد و چون شیخ سه بار ذکر
که لایق و مناسب حال او داند تلقین
کند باید که مرید خاموش چشمها را بهم
دل از جمله خواطرتی داشته میولانی

۱۱۱
نشیند چنانکه موی بر اندام او بجنبد بخنور
و خضوع و خشوع تمام شود و بعد از تمام
سه نوبت ذکر سه بار بنانی گوید چنانکه
شیخ گفت بر میات و شکل و خموش
شود و وقت ذکر شیخ نشیند و متحقق باشد
که آن ذکر از حق میشود من و رای حجاب
و این شخص را هیچ در میان نیند و آواز
او را صدای داند و چون ذکر شنید دیگر
خموش نشود اصلا و دایما ذکر متوالی
و متصل بزبان و دل می گوید و فریت
و قطع و خواب و کسل را بخود راه نداند

تافتح الباب میان دل و بند و خداوند
حاصل شود و عدم وصول و عدم فتح
از تصور و تصور خود داند فلایلو من الا نفسه
اصل سوم نفی خواطرسنت و اگر چه
چونیات خواطرنحسب و ویات
صفات و حقایق و قوی نشاءت
انسانی غیر متناهی باشد اما کلیات
خواطرا عاید بر چهار اصل است یکی
خواطرالهی و می لایکون الا علوما و اخبار
علمیه و غیر فایده فقط دوم خواطرا ملکی و آن
بمخون رعیت در اخلاق حمیده و اقلتی

۱۱۲
فضایل و کمالات و تحریض بر اعمال
صالحه سوم خواطرنفسانی و آن مقصور
باشد بر اکل و شرب و نکاح و خواب
چهارم خواطرشیطانی و آن مقصور باشد
بر منع ورود و صد از ذکر و نماز و طاعات
و عبادات و تحریض بر شر و فتنه
و فحش و منکر و تحریف از فقر و تحریک
بمداومت ذکر جد نماید و اخلاص
و صدق و صبر و توکل و تسلیم را مستشعر
باشد نفی خواطربقوت حق تعالی مستر
شود اصل چهارم دوام مراقبت

حسنت خبانک نفس و دل را اصلا
از مراقبه غفلت متخلل نشود اصل
بنجم تعلیق سمیت و درون بدرون
شیخ! ملقن خبانک شکل شخص از
تخیل او خالی نشود اصل ششم
که سیالک دایما مشغول بحق باشد
و اصلا التفات بعالم حجاب و غیره
نکند و هر چه بیند و شنود از حق بیگانه
و خالی نداند اصل هفتم قلت
اکل و شرب و خواب اصل
مشتمل طول صمت و خاموسی از فضولی

۱۱۲
کلام مباح و حلال و از ۹ ام و مکروه
خوشی و اجابت اصل نهم قلت
اختلاط و تردد اصل دهم مراعات
حضور و حدود شرعی و مراعات حدود
در اعضای ثانیه باید بغایت رساند
و محاسبیت بر نفس اقامت کند جسم را
در روی پادشاه عادل و امام معصوم
و عالم عامل و مرشد کامل و مصحف
خواندن بنظر اعتبار و استبصار
و مشاهده آیات باز کند و از غیر
آن فراز کند همچون محضورات

و مکرویات و کوش را با سماع قرآن
و احادیث رسول و کلمات و مقالات
مشایخ و نصایح علما و استماع امثال
امیر پادشاه اسلام و موعظان صالحان
بحق باز کند و از محضورات و مکرویات
مسدود دارد و همچنین زبان را در تلاوت
قرآن و در است احادیث و علوم
و حکم و نصایح و ارشاد و هدایت
راه و اصلاح میان اخوان و امر معروف
و نهی منکر و کلمه حق و دعای مؤمنان
استعمال کند و از دروغ و غیبت

۱۱۴
و افرا و بهتان و غمازی و غیره
من المحضورات و المکرویات نسبت
دارد و دست را بعبط و صدقه
و دست گیری مسلمانان و دفع
اذی از برادران و کثابت
قرآن و حدیث رسول علیه السلام
و تفسیر و علوم دینی و کتب بکار دار
و از هر چه خلاف شرع و محذور و مکرویات
باز دارد و شکم را از زیادت خوردن
و لقمه و ام نگاه دارد و بلقمه حلال
معود کند و همچنین افروغ از محرم نگاه دارد

و خلخال و مندوب استعمال کند و پاره
بتردد مساجد و مشاهد و زیارت
علماء و صلحا و زهاد و عباد مشغول
دارد و از حرام و مکرم باز دارد
و بعد ازین همه دل را از خواطر اکوان
و اندیشه های این جهان تا تواند
منع کند و بقدر فراغت دل و جمعیت
باطن و دوام مراقبه و حضور مراد
حاصل شود و باید که چون نمازین
فارغ شوند بذكر مشغول شود بحد و جمعیت
تا خواب او را از آشنای ذکر عیادت

کرد اند و جهد کند تا اکثر اوقات
بذكر مشغول باشد که ملاک امور و صلاح
در این بابست این جمله کفایتست
درین طریق باید که مداومت و مواظبت
نماید تا برودی فتح باب حاصل شود
و یری مالا عین رات و لا اذن
سمعت و لا خطر علی قلب بشر و عباد
ذاکرا نیست که از خود در ذکر عیادت
شود و از ذکر در مذکور فانی و ذکر
ربانی متصل بذكر دل شود و مراعات
حدود را نتایج و کرامات بسیار

که ذکران در خلاصه الارشاد
مستوفاست و در شرح مواقع النجوم
از انجا طلب دارند والله الموفق
والمستعان وعلی السکالین
تمت بعون الله و حسن توفیق
بید عبد الضعیف در ویش مجود
قلذ القوتوی احسن الله اوتاه
بمیت ویمین
م م م

